

UMETNOSTNA ZGODOVINA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ◀

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega izpitnega roka **2015**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

PREDMETNI IZPITNI KATALOG ZA SPLOŠNO MATURO – UMETNOSTNA ZGODOVINA
Državna predmetna komisija za umetnostno zgodovino za splošno matura

Katalog so pripravili:

Nadja Blatnik
dr. Metoda Kemperl
dr. Tanja Mastnak
Snežana Sotlar
Anton Starc
dr. Nadja Zgonik

Recenzenta:

dr. Jure Mikuž
mag. Irena Šterman

Jezikovni pregled:

Helena Škrlep

Katalog je določil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje na 157. seji 23. maja 2013 in se uporablja od spomladanskega izpitnega roka 2015, dokler ni določen novi katalog. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal matura, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura za tisto leto.

© Državni izpitni center, 2013
Vse pravice pridržane.

Izdal in založil:

Državni izpitni center

Predstavniki:

dr. Darko Zupanc

Uredile:

dr. Andrejka Slavec Gornik
Joži Trkov
mag. Magdalena Tušek

Oblikovanje in prelom:

Milena Jarc

Ljubljana 2013

ISSN 2232-6898

KAZALO

1	UVOD.....	5
2	IZPITNI CILJI	6
3	ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA	7
3.1	Shema izpita.....	7
3.2	Tipi nalog in ocenjevanje.....	8
3.3	Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov.....	9
4	IZPITNE VSEBINE IN CILJI	13
4.1	Uvod v umetnostno zgodovino.....	13
4.2	Prazgodovina	16
4.3	Stari vek	18
4.4	Srednji vek.....	25
4.5	Novi vek.....	33
4.6	Umetnost 19. in 20. stoletja.....	42
4.7	Izbor temeljnih spomenikov.....	60
5	PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT	61
5.1	Naloga polodprtega tipa	61
5.2	Naloga odprtega tipa	65
6	UMETNOSTNOZGODOVINSKI PRAKTIKUM	69
6.1	Namen.....	69
6.2	Vsebina	69
6.3	Priporočila za pisanje poročil	69
7	KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	70
8	LITERATURA.....	71

1 UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno matura Umetnostna zgodovina (v nadaljevanju katalog) izhaja iz učnega načrta za umetnostno zgodovino¹ ter temelji na sklepih Državne komisije za splošno matura (v nadaljevanju DK SM) o sestavi izpitov in predmetnih izpitnih katalogov, opredeljenih v veljavnem *Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno matura*. Obsega snov umetnostne zgodovine: splošno opredelitev in po časovnem zaporedju urejen pregled likovne umetnosti. S predpisano vsebino se uresničujejo predvideni izpitni cilji.

Predlagana poglavja v katalogu zajemajo ključne in najpomembnejše vsebine, ki predstavljajo likovno ustvarjanje, gledano tudi v časovni razsežnosti, in ustvarjalnost v Sloveniji kot samoumevno sestavino svetovne umetnosti.

Državna predmetna komisija za splošno matura za umetnostno zgodovino je poskrbela, da je učitelju zagotovljeno svobodno oblikovanje učne ure, kandidatu² pa z obvladovanjem pregleda zgodovinskega dogajanja v likovni umetnosti dostopno védenje, s katerim bo lahko širil in poglobljajl svoje delo.

¹ Učni načrt. Umetnostna zgodovina [Elektronski vir]: gimnazija: splošna, klasična gimnazija: matura (280 ur)/predmetna komisija Nina Ostan ... [et al.]. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008. Sprejeto na 110. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 14. 2. 2008.
http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2012/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm

² V predmetnem izpitnem katalogu uporabljeni samostalniki moškega spola, ki se pomensko in smiselno vežejo na splošna, skupna poimenovanja (npr. kandidat, ocenjevalec), veljajo tako za osebe ženskega kot moškega spola.

2 IZPITNI CILJI

Temeljni izpitni cilji predmeta umetnostna zgodovina pri splošni maturi kandidatu zagotavljajo, da:

- razume umetnost kot pojav, ki sproža in usmerja človekovo ustvarjalno mišljenje ter praktične sposobnosti,
- spoznava, doživlja in vrednoti slikarstvo, kiparstvo, arhitekturo z urbanizmom, oblikovanje, fotografijo in video analitično ter na tej podlagi oblikuje sintezo, osredotočeno predvsem na razumevanje likovnih pojavov,
- razume zgodovinske premene v likovni umetnosti, vlogo likovne umetnosti v zgodovini civilizacije, medsebojno povezanost in soodvisnost različnih umetnostnih področij ter njihovo vpetost v družbena dogajanja,
- se uči ceniti tradicijo, se vzgaja v zavesti o pomenu naravne in kulturne dediščine ter o razsežnosti strokovnega dela pri umetnostnem ustvarjanju, raziskovanju in varstvu njenih vrednot,
- osebno zori, se čustveno bogati, razvija estetsko občutljivost in kulturno razgledanost ter pridobiva tisto znanje, ki ga potrebuje za študij in opravljanje poklica,
- razvija sposobnost zaznave od usposabljanja čuta za estetiko do kritičnega vrednotenja kulturnih pojavov, utemeljenih na likovnem izrazu.

3 ZGRADBA IN OCENJEVANJE IZPITA

Izpit splošne mature iz umetnostne zgodovine je sestavljen iz dveh delov: zunanjega in notranjega. Zunanji del sestavljata dve izpitni poli, ki sta med seboj točkovno uravnoteženi – po sestavi vprašanj in tudi po pričakovanih doseženih točkah. Notranji del izpita omogoča izbiro različnih oblik praktičnega dela izpita – umetnostnozgodovinskega praktikuma³ oziroma kandidatovega neposrednega stika z umetniškim delom in umetnikovim ustvarjalnim procesom.

3.1 Shema izpita

Izpit splošne mature je sestavljen iz pisnega izpita in umetnostnozgodovinskega praktikuma. Pisni izpit kandidat opravlja tako, da rešuje naloge v dveh izpitnih polah. Za izpolnjevanje vsake od njiju ima na voljo 90 minut. Umetnostnozgodovinski praktikum sestavljajo priprava referata, njegova predstavitev na terenu in poročilo o poteku.

► Pisni izpit – zunanji del izpita

Izpitna pola	Trajanje izpita	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki	Priloge
1	90 minut	40 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik	barvna slikovna priloga
2	90 minut	40 %			
Skupaj	180 minut	80 %			

Po zaključku pisanja Izpitne pole 1, tj. pred začetkom pisanja Izpitne pole 2, je 30-minutni odmor.

► Umetnostnozgodovinski praktikum – notranji del izpita

	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Obseg
Umetnostnozgodovinski praktikum – priprava	6,66 %	notranje	5–7 strani (brez prilog)
Umetnostnozgodovinski praktikum – predstavitev	6,66 %		
Umetnostnozgodovinski praktikum – poročilo	6,66 %		
Skupaj	20 %		

³ V nadaljnjem besedilu se zaradi boljše berljivosti uporablja termin umetnostnozgodovinski praktikum.

3.2 Tipi nalog in ocenjevanje

Pri pisnem izpitu je snov razdeljena na dve uravnoteženi polovici (Izpitna pola 1 – od prazgodovine do konca renesanse, Izpitna pola 2 – od baroka do konca 20. stoletja). Vsaka izpitna pola je sestavljena iz delov A in B. Kandidat v delu A odgovarja na štiri od petih nalog polodprtega tipa o slogu, pomembnih umetnikih in temeljnih spomenikih. Del B sestavljajo tri naloge odprtega, esejističnega tipa, med katerimi kandidat izbere in reši eno. V odgovoru nanjo tipološko ali problemsko primerja in razčleni dva ali več izbranih temeljnih spomenikov v Izpitni poli 1 in v Izpitni poli 2. Izpitne naloge temeljijo na priloženih reprodukcijah likovnih del, ki so sestavni del izpitne pole.

Umetnostnozgodovinski praktikum predvideva srečanje z umetnostnimi spomeniki in umetnostnimi celotami na terenu (v odprtem okolju ali v galerijah/muzejih), z obiski vodilnih razstav in umetniških ateljejev.

► Pisni izpit

Izpitna pola (IP)	Tip naloge	Število nalog	Ocenjevanje
1 A	Naloge polodprtega tipa	5 Kandidat izbere in reši 4 naloge.	Vsaka naloga 15 točk, posamezno vprašanje največ 6 točk
1 B	Naloge odprtega tipa	3 Kandidat izbere in reši 1 nalogo.	Vsaka naloga 20 točk
Skupaj IP 1		5	80 točk
2 A	Naloge polodprtega tipa	5 Kandidat izbere in reši 4 naloge.	Vsaka naloga 15 točk, posamezno vprašanje največ 6 točk
2 B	Naloge odprtega tipa	3 Kandidat izbere in reši 1 nalogo.	Vsaka naloga 20 točk
Skupaj IP 2		5	80 točk

► Umetnostnozgodovinski praktikum

Tip naloge	Ocenjevanje
Umetnostnozgodovinski praktikum – priprava	10 točk
Umetnostnozgodovinski praktikum – predstavitev	10 točk
Umetnostnozgodovinski praktikum – poročilo	10 točk
Skupaj UZG-praktikum	30 točk

3.3 Merila ocenjevanja izpita in posameznih delov

Narava predmeta umetnostne zgodovine zahteva od kandidata poznavanje in razumevanje osnovnih podatkov, ki jih uporablja tako, da z njimi gradi svoj miselni in čustveni odnos do umetnine. Iz umetnostnozgodovinskih osnov logično prehaja od poznavanja strokovne terminologije do vsebinske poglobitve ter samostojnega oblikovanja umetnostnozgodovinskih stališč in vrednotenja pojavov likovne kulture, pa tudi k medpredmetnemu in medkulturnemu dograjevanju vsebin.

3.3.1 Deleži taksonomskih stopenj

Taksonomske stopnje	Izpitna pola 1	Izpitna pola 2	Umetnostnozgodovinski praktikum
I. poznavanje umetniških del in njihovih umetnostnozgodovinskih slogovnih opredelitev	40 %	40 %	30 %
II. razumevanje umetniških del in umetnostnozgodovinskih slogovnih opredelitev, njihovo povezovanje in uporaba podatkov	30 %	30 %	40 %
III. povezovanje in samostojno oblikovanje stališč o pomenu umetniških del, njihovi umeščenosti v kulturno zgodovino in samostojno opredeljevanje umetnostne vrednosti	30 %	30 %	30 %

Pri izpitu splošne mature iz umetnostne zgodovine se upoštevajo tri stopnje zahtevnosti:

I. stopnja – pri ocenjevanju znanja se preverja, kako kandidat:

- prepozna umetniška dela in zna določiti njihov umetnostnozgodovinski slogovni okvir;
- zna umetniška dela tudi časovno in prostorsko opredeliti;

II. stopnja – pri ocenjevanju razumevanja in uporabe se presoja, kako kandidat:

- opiše, pojasni oziroma razloži umetniška dela, pojave in procese;
- razume sistematiko umetnostne razlage ter ločuje med oblikovno, vsebinsko in kontekstualno razčlemba;
- natančno in pravilno uporabi ustrezne umetnostnozgodovinske izraze pri razlagi umetnine;
- razume zamisel slogovne zgodovine in je umetniška dela sposoben smiselno umestiti v zgodovinski čas;

III. stopnja – pri povezovanju in samostojnem oblikovanju stališč o pomenu umetniških del, njihovi umeščenosti v kulturno in politično zgodovino ter samostojnem opredeljevanju umetnostne vrednosti se ocenjuje, kako kandidat:

- samostojno primerja umetniška dela in procese iz različnih umetnostnozgodovinskih obdobj ter ugotavlja podobnosti in razlike;
- povezuje umetniška dela v problemske sklope, ki so nadzgodovinsko povezani;
- izbira, analizira in kritično presoja uporabne podatke iz umetnostnozgodovinske literature;
- na podlagi izbranih podatkov iz strokovne literature oblikuje mnenja, stališča in razlage umetniških del ter umetnostnozgodovinskih pojavov in procesov;
- zna razložiti umetnostnozgodovinske pojave in procese kot del širšega kulturnega dogajanja ter jih zna utemeljiti z okoliščinami iz družbene, gospodarske, verske, filozofske in politične zgodovine.

3.3.2 Merila ocenjevanja posameznih delov izpita

Ocena se oblikuje iz zunanjega in notranjega dela izpita.

PISNI IZPIT – ZUNANJI DEL IZPITA

Kandidat pridobi 80 % ocene pri pisnem izpitu.

Za vsako od dveh izpitnih pol lahko kandidat dobi 80 točk. Ocenjevanje je zunanje, pri čemer ocenjevalci upoštevajo navodila za ocenjevanje, ki jih pripravi Državna predmetna komisija za splošno maturo za umetnostno zgodovino.

Pri ocenjevanju posameznih nalog prve in druge izpitne pole se upošteva natančnost terminološkega izražanja, ločevanje oblikovnih, vsebinskih in kulturnozgodovinskih lastnosti, poznavanje in primerjalno vrednotenje ključnih umetniških del in estetske kakovosti, izražene glede na obdobje, umetnostno skupnost (narod) ali umetnika.

Merila za ocenjevanje

Izpitna pola 1 in Izpitna pola 2

Del A

Pri ocenjevanju odgovorov v delu A na naloge polodprtega tipa dobi vsak pravilen odgovor določeno število točk glede na navodila za ocenjevanje. Posamezna vprašanja so ocenjena z največ 6 točkami. Skupni seštevek posamezne naloge je 15 točk.

Del B

Odgovori v delu B pri nalogi odprtega tipa so ocenjeni po teh elementih:

1. Podatki o likovnem delu (0–4 točke):

Točke	Merila
1	Za vsako pravilno navedbo: ime umetnika, naslov izbranega likovnega dela ali ime in kraj, kjer stavba stoji, okvirni čas nastanka, tehnika ali material, približna velikost nahajališča in umestitev v slogovno obdobje.

2. Oblikovna razčlemba (0–4 točke):

Točke	Merila
0	Navedena ni nobena od oblikovnih lastnosti likovnega dela.
1–2	Opis motiva ter navedba in opredelitev enega ali dveh elementov oblikovne analize (barva, svetloba, perspektiva, prostornina, masa) izbranega likovnega dela, razčlemba je pomanjkljiva.
3–4	Navedba večine oblikovnih elementov v povezavi s kompozicijskimi lastnostmi in sestavo, jasna opredelitev in povezava s slikovnim gradivom.

3. Vsebinska razčlemba (0–4 točke):

Točke	Merila
0	Navedena ni nobena od vsebinskih lastnosti likovnega dela.
1–2	Opis in prepoznavna ikonografskega motiva, interpretacija je pomanjkljiva in nejasna.
3–4	Natančna opredelitev vsebine upodobljenega dela in njegovega sporočila; interpretacija je jasna, samostojna in smiselna.

4. Navedba okoliščin nastanka umetnine, umetniški vplivi in pomen za umetnost (0–4 točke):

Točke	Merila
0	Naveden ni nobeden od zahtevanih elementov.
1–2	Pomanjkljiva navedba okoliščin oziroma vplivov na izbrano likovno delo; razlaga ni jasna.
3–4	Celovita navedba okoliščin, smiselno povezano opredeljeni umetnostni vplivi in jasno označen pomen dela za umetnost; interpretacija je smiselna in samostojna.

5. Opredelitev odnosa do likovnega dela (0–4 točke):

Točke	Merila
0	Odnos do likovnega dela ni naveden.
1–2	Zapis odnosa do izbranega likovnega dela.
3–4	Smiselna opredelitev odnosa do izbranega likovnega dela z utemeljitvijo.

Skupaj 20 točk.

Izpitna pola 1 je ocenjena z 80 točkami in predstavlja 40 % skupne ocene.

Izpitna pola 2 je ocenjena z 80 točkami in predstavlja 40 % skupne ocene.

UMETNOSTNOZGODOVINSKI PRAKTIKUM – NOTRANJI DEL IZPITA

Kandidat pridobi 20 % ocene na podlagi umetnostnozgodovinskega praktikuma (srečanje z umetnostnimi spomeniki in umetnostnimi celotami na terenu, v odprtem okolju ali galerijah/muzejih, pri obiskih vodilnih razstav in umetniških ateljejev).

Vse oblike umetnostnozgodovinskega praktikuma pripravi učitelj, ki kandidata poučuje in vodi (v nadaljevanju učitelj), kandidat pa pri tem dejavno sodeluje. Tema ogledov mora biti povezana z izpitnimi vsebinami iz kataloga, predvsem z območja Slovenije.

Učitelj oceni dejavnost kandidatov:

- pri pripravah na umetnostnozgodovinski praktikum (zbiranje gradiva, priprava referata),
- na terenu (poročilo, referat, terensko delo),
- pri poročilu o poteku umetnostnozgodovinskega praktikuma, iz katerega je razvidno, da je kandidat v celoti spremljal dogajanje.

Pri umetnostnozgodovinskem praktikumu učitelj oceni kandidatovo:

- pripravo v pisni obliki: do 10 točk,
- predstavitev teme na terenu: do 10 točk,
- poročilo o poteku praktikuma: do 10 točk.

Učitelj ocenjuje umetnostnozgodovinski praktikum posebej. Dosežene točke zapisuje v ocenjevalno mapo, ki jo pripravi Državna predmetna komisija za splošno maturo za umetnostno zgodovino.

Gradivo, ki so ga pripravili kandidati, hrani učitelj v skladu s predpisi, ki urejajo šolsko dokumentacijo.

Merila za ocenjevanje

Pri umetnostnozgodovinskem praktikumu učitelj oceni kandidatovo

pripravo v pisni obliki (do 10 točk):

Točke	Merila
0	Kandidat ni oddal priprave za umetnostnozgodovinski praktikum.
1–2	Kandidatova priprava je skromna po obsegu, površno zajema vsebino in se opira na neustrezne vire.
3–4	Kandidatova priprava je ustrezna po obsegu, vendar vsebinsko skromna, dejstva niso zajeta celovito, viri pa sicer ustrezni, a pomanjkljivi.
5–6	Glede na obravnavano področje so viri večinoma ustrezni, vendar je priprava vezana le na povzemanje virov.
7–10	Priprava kaže samostojnost in kritičnost pri zbiranju virov, pa tudi pri vsebinski ustreznosti in prikazu tematike.

predstavitev teme na terenu (do 10 točk):

Točke	Merila
0	Kandidat ni opravil predstavitve na terenu.
1–2	Predstavitev je skromna po obsegu in vsebini, nejasna in dvoumna, včasih celo nerazumljiva, kandidat je pokazal minimalno pripravljenost in znanje.
3–4	Predstavitev je ustrezna po obsegu, a pomanjkljiva po vsebini, poteka v neprimernem zaporedju in z neustrezno uporabo strokovnih izrazov.
5–6	Predstavitev je primerna in vsebinsko celovita, vendar z nekaterimi pomanjkljivostmi – npr. površno predstavljenimi posameznimi deli in nekaterimi nejasnostmi pri uporabi strokovnih izrazov.
7–10	Kandidat je samostojno in jasno predstavil izbrano temo ter pokazal dobro poznavanje teme.

poročilo o poteku praktičnega dela (do 10 točk):

Točke	Merila
0	Kandidat ni oddal poročila o poteku praktičnega dela.
1–2	Kandidat ni upošteval učiteljevih navodil, poročilo je pomanjkljivo, skromnega obsega in sestavljeno površno.
3–4	Kandidat je sledil navodilom učitelja, a poročilo je skromnega obsega ali pa je vsebina predstavljena pomanjkljivo.
5–6	Kandidat je oddal poročilo, ki je zgrajeno pravilno, tematsko in vsebinsko ustrezno, a s posameznimi nedoslednostmi; poteka umetnostnozgodovinskega praktikuma ne prikaže v celoti, saj bistveni vsebinski poudarki niso ustrezno zajeti.
7–10	Kandidat je oddal poročilo, v katerem je jasno opredelil in predstavil vse teme, slog je ustrezen, poročilo pa kaže samostojnost in kritičnost pri delu, ki se izražata v izbiri in celoviti obravnavi predstavljenih vsebin.

Skupaj 20 točk.

Umetnostnozgodovinski praktikum je ocenjen s 30 točkami in predstavlja 20 % skupne ocene.

3.3.3 Končna ocena

Končna ocena izpita pri splošni maturi je seštevek odstotnih točk vseh delov izpita (Izpitne pole 1, Izpitne pole 2 in umetnostnozgodovinskega praktikuma). Državna komisija za splošno maturo na predlog Državne predmetne komisije za umetnostno zgodovino za splošno maturo določi merila, kako se iz uspeha, izraženega v odstotnih točkah, določi uspeh na lestvici od nezadostno do odlično. Način pretvorbe odstotnih točk v ocene je enak za spomladanski in jesenski izpitni rok.

4 IZPITNE VSEBINE IN CILJI

Pri splošni maturi iz umetnostne zgodovine se bodo preverjale splošne vsebine učnega načrta za ta predmet. Izpitne vsebine so razporejene po posameznih poglavjih in temah, kakor je opredeljeno v veljavnem učnem načrtu. Izpitni cilji sledijo izpitnim vsebinam.

Izpitni cilji temeljijo na dveh zahtevnostnih ravneh: na prvi morajo kandidati znati opisati in razložiti izpitno vsebino ter slediti umetnostnim premenam, opazovati in spoznavati, na drugi ravni pa morajo biti to vsebino sposobni uporabiti, razložiti in razčlenjevati, združevati in dokazovati.

Izbor temeljnih spomenikov je usklajen z učnim načrtom in vključuje najpomembnejša umetniška dela. Upoštevano je tudi merilo dostopnosti slikovnega gradiva v literaturi, ki je na voljo kandidatom. Ob temeljnih spomenikih spoznavajo vse bistvene značilnosti umetniške ustvarjalnosti v nekem zgodovinskem obdobju. Učitelji lahko dopolnjujejo slikovno gradivo po lastni presoji. Med temeljnimi spomeniki so s krepkim tiskom označeni tisti, ki so izbrani za nalogo odprtega tipa pri pisnem izpitu.

4.1 Uvod v umetnostno zgodovino

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
► UMETNOSTNA ZGODOVINA			
Umetnostna zgodovina kot humanistična veda; področje dela; opredelitev osnovnih pojmov: umetnost, likovna umetnost, likovna ustvarjalnost, likovno delo; zgodovinske premene likovne umetnosti	Razumevanje umetnostne zgodovine kot humanistične vede; poznavanje področja dela; razumevanje pojma umetnost in likovna umetnost, zavest o njenem širšem družbenem pomenu	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Umetnostna zgodovina, zgodovina umetnosti, humanistične vede, likovna umetnost, likovno delo
Opredelitev pojmov: umetnostni slog, umetnostna smer; metode raziskovanja oziroma temeljne discipline	Zavest o zgodovinskih premenah v likovni umetnosti; poznavanje raziskovalnih metod	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Umetnostnozgodovinski slog, umetnostna smer
Vloga umetnostne zgodovine v razumevanju kulturnih in civilizacijskih sprememb človeške družbe ter njen pomen v oblikovanju sodobnega kulturnega obzorja; povezanost umetnostne zgodovine z drugimi področji umetniške ustvarjalnosti in humanističnimi vedami	Razumevanje vloge umetnostne zgodovine pri oblikovanju celovitega kulturnega obzorja, zavest o povezanosti likovne umetnosti z drugimi področji umetniške ustvarjalnosti in humanističnimi vedami	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Umetnostna zgodovina kot celovito medpredmetno področje
Vloga umetnostne zgodovine pri oblikovanju zavesti o vrednosti kulturne dediščine in pomen spomeniškega varstva	Zavedanje o vrednosti kulturne dediščine in pomen spomeniškega varstva	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Kulturna dediščina, spomeniško varstvo

► TEMELJNE ZVRSTI LIKOVNEGA USTVARJANJA

Slikarstvo (z risbo in grafiko)

Stensko, tabelno in miniaturno slikarstvo; ilustracija; slikarske tehnike (freska, mozaik, slikana okna, olje, tempera, akvarel, akril, pastel); risarske tehnike (risba s svinčnikom, perorisba, lavirana perorisba, oglje, kreda); grafične tehnike (lesorez, linorez, bakrorez, jedkanica, litografija, sitotisk); mešane tehnike v slikarstvu; pomen materiala (pigmentov, veziva, nosilcev)

Poznavanje najpomembnejših slikarskih, risarskih in grafičnih tehnik, gradiv in medijev; razumevanje vpliva materialov in tehnik na likovni izraz

Izbrani primeri stenskega, tabelnega in knjižnega slikarstva ter primeri naštetih slikarskih, risarskih in grafičnih tehnik po učiteljevi presoji

Stensko slikarstvo, freska, mozaik, slikana okna, olje, tempera, akvarel, akril, pastel, risba, lesorez, linorez, bakrorez, jedkanica, litografija, sitotisk, pigment, vezivo, nosilec

Kiparstvo

Obla plastika in relief; kiparske tehnike (modeliranje, klesanje, ulivanje); materiali (les, kamen, kovina, glina, umetni material); monumentalna plastika; mala plastika; arhitekturna plastika

Poznavanje značilnosti oble plastike in reliefa; prepoznavanje kiparskih materialov in tehnik; razumevanje vpliva materialov in tehnik na likovni izraz

Izbrani primeri oble plastike in reliefa, primeri kiparskih tehnik in materialov, primeri monumentalne, male in arhitekturne plastike po učiteljevi presoji

Obla plastika, relief, modeliranje, klesanje, ulivanje, monumentalna plastika, mala plastika, arhitekturna plastika

Arhitektura in urbanizem

Funkcionalni in estetski pomen arhitekture; osnove arhitekturnega načrtovanja in oblikovanja; namembnost arhitekture in arhitekturne naloge (stanovanjska hiša, palača, trdnjava, cerkev, svetišče); arhitekturni materiali (opeka, beton, kamen, kovina, les, steklo, umetni material); osnove arhitekturne gradnje (načrt, tloris, gradnja, struktura, nosilni in nošeni elementi); urbanizem; pomen in vloga urbanizma

Razumevanje funkcionalnega in estetskega pomena arhitekture; poznavanje osnov arhitekturnega načrtovanja in glavnih arhitekturnih nalog; poznavanje osnovnih materialov; razumevanje osnov arhitekturne gradnje; razumevanje vloge in pomena urbanizma

Izbrani primeri temeljnih arhitekturnih nalog in konstrukcij po učiteljevi presoji; primeri najpomembnejših urbanističnih zasnov po učiteljevi presoji

Arhitekturne naloge, tloris, gradnja, arhitekturna konstrukcija, nosilni in nošeni elementi, urbanizem

Umetna obrt

Opredelitev pojma umetna obrt; najpomembnejše zvrsti umetne obrti (steklarstvo, keramika in porcelan, zlatarstvo, emajlne tehnike, kovaštvo, tkalska in vezilska obrt, mizarstvo)

Razumevanje pojma umetna obrt; poznavanje najpomembnejših zvrsti umetne obrti

Izbrani primeri najpomembnejših zvrsti umetne obrti po učiteljevi presoji

Umetna obrt, unikatno oblikovanje

Oblikovanje

Grafično oblikovanje; oblikovanje vizualnih komunikacij; industrijsko oblikovanje; modno oblikovanje; oblikovanje notranje opreme; oblikovanje v elektronskih medijih; estetika in funkcionalnost v oblikovanju

Poznavanje razlik med grafičnim in industrijskim oblikovanjem

Izbrani primeri grafičnega, industrijskega in modnega oblikovanja po učiteljevi presoji

Grafično oblikovanje, oblikovanje vizualnih komunikacij, industrijsko oblikovanje, modno oblikovanje, oblikovanje notranje opreme

Fotografija in sodobni vizualni mediji

Dokumentarna in umetniška fotografija; razmerje med fotografijo in slikarsko ustvarjalnostjo; pomen in vloga fotografije v modernem slikarstvu (od druge polovice 19. stoletja do danes); video; spletna umetnost, večmedijska umetnost	Poznavanje značilnosti dokumentarne in umetniške fotografije; poznavanje vloge fotografije v sodobnem slikarstvu	Izbrani primeri dokumentarne in umetniške fotografije po učiteljevi presoji	Dokumentarna fotografija, umetniška fotografija, video, spletna umetnost, večmedijska umetnost
---	--	---	--

► ANALIZA LIKOVNEGA DELA

Opredelitev temeljnih značilnosti in zakonitosti likovne ustvarjalnosti; teoretična in praktična izhodišča za analizo likovnega dela; pristop h gledanju, videnju, analiziranju in razumevanju likovnega dela	Razumevanje osnovnih zakonitosti likovne ustvarjalnosti; poznavanje teoretičnih in praktičnih izhodišč za analizo likovnega dela	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Analiza likovnega dela
---	--	--	------------------------

Oblikovna in slogovna analiza

Opredelitev prvin likovnega izražanja (točka, črta, ploskev, prostor, telesnost, barva, svetloba); kompozicija likovnega dela in osnovni tipi kompozicij (simetrična, osna, trikotniška, piramidalna, diagonalna ...); perspektiva (linearna, zračna); umetnostnozgodovinski slogi in njihove izrazne značilnosti	Poznavanje prvin likovnega izražanja, razumevanje kompozicije likovnega dela; poznavanje perspektive; prepoznavanje umetnostnozgodovinskih slogov in njihovih značilnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Oblikovna in slogovna analiza, umetnostnozgodovinski slog, kompozicija, perspektiva
---	---	--	---

Vsebinska analiza

Ikonografska analiza in klasifikacija; prepoznavanje motiva in vsebinska razčlenitev likovnega dela, določitev snovi (posvetna ali verska snov), motiva (mitološki, zgodovinski, literarni) oziroma neposredno spoznavnega motiva (krajina, žanr, tihožitje, portret, akt); simbol, atribut, personifikacija in alegorija	Usposobljenost za ikonografsko analizo in klasifikacijo; razpoznavanje in razumevanje simbolov, atributov, personifikacij in alegorij	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Ikonografska analiza in klasifikacija, snov, motiv, neposredno spoznavni motiv, simbol, atribut, personifikacija, alegorija
---	---	--	---

Kulturni kontekst

Vpliv družbenih, gospodarskih, verskih, političnih in drugih kulturnozgodovinskih okoliščin na nastanek umetniškega dela	Spoznavanje vpliva družbenih, gospodarskih, verskih, političnih in drugih kulturnozgodovinskih (predvsem povezava z zgodovino književnosti in filozofije) okoliščin na nastanek umetniškega dela, pomen vpliva teh okoliščin na umetnikovo ustvarjanje in na to, kako družba vrednoti umetnika in njegovo delo	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Kulturni kontekst
--	--	--	-------------------

4.2 Prazgodovina

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

4.2.1 Prazgodovinska umetnost

Uvod

Časovna in geografska opredelitev; pojav umetnosti v prazgodovini (povezava med obliko in funkcijo); kolektivno in individualno ustvarjanje; premene v prazgodovinski umetnosti

Razumevanje ključnih kulturnozgodovinskih okoliščin, v katerih se je razvila prazgodovinska umetnost; prepoznavanje pomena umetnosti v okviru drugih dejavnosti v prazgodovini; poznavanje posameznih prazgodovinskih obdobj

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

► UMETNOST KAMENE DOBE

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (lovsko-nabiralniško življenje v starejši kameni dobi; stalna naselitev v mlajši kameni dobi (neolitik); vpliv načina življenja na družbeno ureditev in oblike materialne kulture)

Razumevanje ključnih kulturnozgodovinskih okoliščin, v katerih sta se razvijali paleolitska in neolitska umetnost

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Kamena doba, starejša kamena doba (paleolitik), mlajša kamena doba (neolitik)

Arhitektura

Arhitektura kot (pre)oblikovanje prostora glede na človekove potrebe; naravne in umetne oblike arhitekture; namembnost arhitekture: bivalni in obredni prostori; najstarejše stalne naselbine (njihova organizacija in odvisnost od družbenih oblik neolitske dobe; premišljena izbira materialov – les, kamen, opeka); konstrukcijske prvine arhitekture; megalitska arhitektura (grobnice, obredni prostori) in njena konstrukcijska načela

Razumevanje razlike med naravnimi in umetnimi oblikami arhitekture; razumevanje povezave med preoblikovanjem naravnih oblik (jama) in spreminjanjem njihove namembnosti (življenjski ali obredni prostor); poznavanje pomena obrednih prostorov; razumevanje okoliščin za nastanek prvih stalnih naselbin; poznavanje najstarejših arhitekturnih in urbanističnih oblik; poznavanje osnovnih tipov megalitske arhitekture

Lascaux; Altamira; Çatal Hüyük; Stonehenge

Obredje, obredna arhitektura, obredni prostor, megalit, menhir, dolmen, kromleh

Kiparstvo

Obredna narava kamenodobnega kiparstva; izkoriščanje naravnih oblik; značilen material (kamen, kost, rogovje), tehnike, oblike (relief, obla plastika) in motivi; nove ustvarjalne možnosti, ki jih prinese oblikovanje glin; pojav ornamenta

Poznavanje različnih tipov, tehnik in materialov kamenodobnega kiparstva; razumevanje povezave oblik in motivov kiparstva z verskimi predstavami in obrednimi običaji; razumevanje vloge ornamenta

Willendorfska Venera; Venera iz Laussela; bizon iz La Madeleine; figura iz Lepenskega vira; sedeči antropomorfni kipec iz Vinče

Idol, gravura, keramika, obredna posoda, ornament

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Slikarstvo

Barvanje obrednih in splošno uporabnih predmetov; slikarstvo kot dopolnitev obrednega prostora (jame); tehnike kamenodobnega slikarstva (gravura oziroma vrezovanje, obarvani relief, freska); motivni svet, povezan z verskim življenjem; poslikava lončenih posod

Poznavanje poslikav jamskih sten in drugih oblik barvnih sporočil; poznavanje značilnih slikarskih tehnik; poznavanje vloge, pomena ter motivne in vsebinske povezanosti kiparstva s slikarstvom

Stenske poslikave v jami Lascaux; stenske poslikave v jami Altamira; lovski prizor iz hiše v Çatal Hüyükü

Stensko slikarstvo

► UMETNOST KOVINSKIH OBDOBIJ

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (sprememba družbene ureditve; uporaba kovin); razvoj tehnik obdelave kovin (baker, bron, železo); časovne premene in glavne značilnosti posameznih kovinskih obdobj; sočasnost prazgodovinskih kultur s kulturami visokih civilizacij

Razumevanje ključnih kulturnozgodovinskih okoliščin, v katerih se je razvijala umetnost kovinskih obdobj; razumevanje pomena tehnologije pridobivanja in obdelave kovin; poznavanje časovne umestitve posameznih kovinskih obdobj

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Kovinska obdobja, halštat

Arhitektura

Novi tipi naselij (kolišče, gradišče); značilne oblike pokopa (gomilna in žarna grobišča)

Poznavanje urbanističnega razvoja z novimi tipi naselij; poznavanje kolišča in gradišča kot tipa bivalnega prostora; poznavanje različnih tipov pokopa

Rekonstrukcija koliščarskega naselja

Kolišče, gradišče, gomila, gomilni pokop, žara, žarni pokop, kultura žarnih grobišč

Kiparstvo

Stari (kamen, glina, kost, roževina) in novi (kovina, steklo, poldragi kamni) materiali; novi tipi predmetov (orožje, obredni predmeti); nova vloga kovine v družbi (prestižni in dragoceni predmeti kot simboli družbenega položaja); krašenje uporabnih predmetov iz kovine (ornament); uporaba kovine za izdelavo okrasnih predmetov; torevtika; situlska umetnost

Razumevanje novih oblikovnih možnosti, ki jih daje obdelava kovine; razumevanje družbenih sprememb, ki jih prinese vse bolj razširjena uporaba kovine; poznavanje navade krašenja uporabnih predmetov iz kovine in izdelovanja okrasnih predmetov

Antropomorfná figurica z Ljubljanskega barja; Sončni voz iz Trundholma; **Vaška situla**

Torevtika, situla

4.3 Stari vek

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

4.3.1 Umetnost starih kultur

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (razvoj prvih držav v rodovitnih poplavnih ravninah velikih rek srednjega in Bližnjega vzhoda ter severovzhodne Afrike – na t. i. območju rodovitnega polmeseca); vpliv državnih, verskih in drugih družbenih interesov pri izoblikovanju umetnosti v starih civilizacijah	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj visoke kulture in umetnosti v prvih velikih civilizacijah; razumevanje značilnih oblik in vloge umetnosti v starih civilizacijah; poznavanje obeh glavnih staroveških civilizacij	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Civilizacija, visoka kultura
---	---	--	------------------------------

► MEZOPOTAMSKA UMETNOST

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (različne mestne države na območju med Evfratom in Tigrisom; prestolnica kot kulturno in civilizacijsko središče); premene v mezopotamski umetnosti (sumerska, akadaska, babilonska, asirska)	Razumevanje zgodovinskih okoliščin pri premenah v mezopotamski umetnosti; razumevanje pomena mestne države za začetek razvoja umetnosti; poznavanje različnih umetnosti v Mezopotamiji	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Sumerska umetnost, akadaska umetnost, babilonska umetnost, asirska umetnost
--	--	--	---

Arhitektura

Pomen arhitekture in urbanizma v mezopotamski družbi; posvetna in obredna arhitektura; glavni arhitekturni tipi (svetišče, palača); opeka kot glavni gradbeni material	Razumevanje političnega in družbenega pomena posameznih arhitekturnih tipov; poznavanje osnovnih mezopotamskih arhitekturnih tipov	Zigurat v Uru; Sargonova palača v Korsabadu	Zigurat, palača
--	--	---	-----------------

Kiparstvo

Značilne oblike kiparstva (obla plastika, relief); verska in pripovedna narava kiparstva; vladarska upodobitev kot obredni in propagandni objekt	Poznavanje značilnih oblik ter kiparskih materialov in tehnik; razumevanje pomena vladarskih upodobitev	Kipci molivcev; portreti vladarjev (Sargon, Gudea); Naramsinova stela; Hamurabijev zakonik; prizor lova na leve iz Niniv; lštarina vrata iz Babilona	Stela, glazirana keramika
--	---	--	---------------------------

► EGIPČANSKA UMETNOST

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (razvoj enotne države ob toku Nila, pomen faraona, vloga vere); obdobja egipčanske zgodovine (tri kraljestva)	Razumevanje ključnih razmer za premene v egipčanski umetnosti; poznavanje razvojnih stopenj egipčanske umetnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Egipčanska umetnost, faraon, dinastija
--	--	--	--

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Arhitektura

Značilne arhitekturne oblike (svetišče, grobnica); pomen, razvoj in oblike grobne arhitekture (mastaba, piramida, skalna grobnica)	Razumevanje arhitekture v luči delitve na svet živih in svet mrtvih; poznavanje razvoja grobne arhitekture; poznavanje konstrukcije, prostorske organizacije in vloge svetišča	Džoserjeva piramida v Sakari; Keopsova, Kefrenova in Mikerinova piramida v Gizah; Horovo svetišče v Edfuju; grobno svetišče Hačepsut v Deir el-Bahariju; svetišče v Abu Simbelu	Mastaba, piramida, skalna grobnica, svetišče, pilon
--	--	---	---

Kiparstvo

Značilne kiparske oblike in tehnike (obla plastika, relief); razlika v namembnosti med monumentalno (povečevanje vladarja) in malo plastiko; verska in vladarskopropagandna narava kiparstva; egipčanski kánon pri upodabljanju človeške figure; polikromacija	Poznavanje značilnih oblik kiparstva; razumevanje razlik med monumentalno in malo plastiko; poznavanje različnih kiparskih tehnik (relief); poznavanje egipčanskega kánona pri upodabljanju človeške figure	Narmerjeva paleta; vladarski portret faraona Mikerina z ženo; sfinga v Gizah; portret kraljice Nefretete; sedeči pisar iz Sakare; reliefna upodobitev Ehnatona; Tutankamonova posmrtna maska	Obelisk, sfinga, egipčanski kánon, polikromacija
--	---	--	--

Slikarstvo

Poslikava svetišč in grobnic; obredna, mitološka in posvetna motivika slikarstva; osnove egipčanske kompozicije	Razumevanje obredne in mitološke narave poslikav svetišč in grobnih prostorov; razumevanje pravil kompozicije	Tri glasbenice iz Naktovega groba v Tebah; prizor lova s poslikane skrinje iz Tutankamonove grobnice	
---	---	--	--

4.3.2 Antična umetnost

Uvod

Sredozemlje kot središče antične umetnosti; stare kulture kot izhodišče za razvoj antične umetnosti	Poznavanje pogojev oblikovanja novih kultur, nosilcev antične kulture; razumevanje posebnosti antičnih kultur z značilnostmi sredozemskega prostora	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Antična umetnost, sredozemska kultura
---	---	--	---------------------------------------

► KRETSKA UMETNOST

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (mestne države; družba pomorskega prometa in trgovine); časovni razvoj kulture na Kreti (obdobje starejših palač in obdobje mlajših palač)	Razumevanje okoliščin za nastanek in razvoj kulture in umetnosti na Kreti; poznavanje obeh glavnih obdobj kretske umetnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Kretska umetnost
---	---	--	------------------

Arhitektura

Značilnosti palač (brez obzidja, prepleteni tlorisi stavbnih enot, dvorane, trgi, vrtovi, razvita komunalna ureditev); struktura, način gradnje in likovna oprema palač	Poznavanje glavnih konstrukcijskih značilnosti kretskih palač in funkcionalne ureditve	Minosova palača v Knososu	Palača, labirint
---	--	---------------------------	------------------

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Kiparstvo			
Značilni tipi kretskega kiparstva; verska narava kretskega kiparstva; simbolne upodobitve	Poznavanje značilnih kiparskih oblik in materialov; razumevanje verske narave kiparstva in njegove simbolnosti	Boginja s kačami	
Slikarstvo			
Stensko in vazno slikarstvo; verske oziroma simbolne teme; prizori iz vsakdanjega življenja, iz morja in s pašnikov	Poznavanje glavnih oblik kretskega slikarstva; razumevanje verske zaznamovanosti simbolnih upodobitev; poznavanje značilnih motivov	Prizor bikoborbe; morski prizor z delfini; princ z lilijami; »Parižanka«; vaza s hobotnico	Vazno slikarstvo
► MIKENSKA UMETNOST			
Uvod			
Oris kulturnozgodovinskih razmer med ljudstvi na celini (utrjene mestne države, vojaška družba)	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj mikenske umetnosti; geografska in časovna umestitev mikenske umetnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Mikenska umetnost
Arhitektura			
Zasnova utrjenega mesta (kiklopsko obzidje); megaron in njegov pomen za nadaljnji razvoj grškega svetišča; struktura in način gradnje grobnic	Razumevanje pomena utrjenega mesta; razumevanje konstrukcije megarona; poznavanje pomena megarona za nadaljnji razvoj tlorisa grškega svetišča	Kiklopsko obzidje z Levjimi vrati v Mikenah; Atrejeva zakladnica v Mikenah; tloris mikenskega megarona	Megaron, tolos, nepravilna kupola, nepravilni lok, kiklopska zidava
Kiparstvo			
Zlatarski izdelki; posmrtna maska kot tip portreta	Poznavanje osnovnih kiparskih oblik; razumevanje obrednega pomena posmrtnih mask	Agamemnonova maska	Posmrtna maska
► GRŠKA UMETNOST			
Uvod			
Oris kulturnozgodovinskih razmer (mestne države, nove družbene oblike – demokracija, mitologija in zgodovina); grške kolonije kot kulturna središča; obdobja grške umetnosti	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj grške umetnosti; poznavanje geografske razprostranjenosti in časovnega zaporedja	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Grška umetnost, arhaisko, klasično in helenistično obdobje
► Arhajska umetnost			
Uvod			
Oris kulturnozgodovinskih razmer (mestne države, velik pomen religije oziroma mitologije); vpetost v širši kulturni in civilizacijski prostor Sredozemlja	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj arhajske grške umetnosti; razumevanje prevzema stebmih prvin in organizacije svetišča od Egipčanov, prepoznavanje podobnosti značilnih oblik arhajske umetnosti z oblikami drugih sredozemskih civilizacij	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Mestna država (polis)

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Arhitektura			
Mikenski megaron kot izhodišče za arhitekturni razvoj grškega svetišča; struktura in organizacija grškega svetišča (mesto postavitve, floris, nosilni in nošeni elementi, uporaba in ureditev okolice); tipi svetišč (centralni ali središčni [tolos] in longitudinalni ali vzdolžni tempelj); izoblikovanje stebernih redov (dorski, jonski in korintski)	Razumevanje konstrukcijskih izhodišč za razvoj grškega svetišča; poznavanje strukture, organizacije in vloge svetišča; poznavanje različnih tipov svetišč; poznavanje značilnosti treh stebernih redov	Herino svetišče v Paestumu	Naos, pronaos, cela, timpanon, friz, triglifi, metope, steber, baza, deblo, kapitel, arhitrav, steborni red, dorski slog
Kiparstvo			
Verska narava kiparstva; značilnosti tipov monumentalne oble plastike (kuros, kora); arhajski kánon pri upodabljanju človeškega telesa; relief in njegov pomen v arhitekturi; mitološke vsebine; polikromija	Razumevanje verske narave grškega kiparstva; poznavanje značilnih tipov oble plastike; poznavanje mitoloških prizorov na arhitekturni plastiki	Kuros s Krojzovega groba; kora z atenske akropole	Kora, kuros, arhajski nasmešek
Slikarstvo			
Razvoj vaznega slikarstva (geometrični slog, črnofiguralno slikarstvo, rdečefiguralno slikarstvo)	Poznavanje osnovnih oblik keramičnih posod; razumevanje razvojnih stopenj vaznega slikarstva	Dipilonska vaza; Ahil in Ajaks pri kockanju (Eksekijasova vaza); Boj med Lapitom in Kentavrom na kiliksu iz Münchenske zbirke	Amfora, krater, kiliks, geometrični slog, črnofiguralno slikarstvo, rdečefiguralno slikarstvo
► Klasična umetnost			
Uvod			
Oris kulturnozgodovinskih razmer (zmaga Grkov nad Perzijci, kulturna hegemonija Aten)	Poznavanje ključnih razmer za nastanek in razvoj klasične grške umetnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Hegemonija, demokracija
Arhitektura			
Razvoj arhitekturne teorije (zlati rez, metrum, optični popravki); nadaljnji arhitekturni razvoj svetišča; razvoj urbanizma; pomen akropole in agore; značilne stavbe grškega mesta	Poznavanje nadaljnjih smernic v razvoju grškega svetišča; razumevanje pomena akropole kot svetega in agore kot posvetnega središča grškega mesta; poznavanje značilnih stavb grškega mesta	Atenska akropola: Partenon, Erehtejon, svetišče boginje Nike, Propileje; Tolos v Delfih; gledališče v Epidavru	Akropola, agora, grško gledališče, propileje, dorski, jonski in korintski slog, centralni ali središčni in longitudinalni ali vzdolžni tempelj
Kiparstvo			
Pomen Periklove obnove atenske akropole za razvoj kiparstva; nove težnje v razvoju kiparstva (individualizacija, uveljavljanje naturalizma); novi tipi človekove podobe (bogovi, heroji, atleti); novi ikonografski motivi (portret državnika, filozofa, pesnika, atleta, akt), klasični kánon in kontrapost	Razumevanje novega odnosa do človeškega telesa; poznavanje klasičnega kánona; razumevanje načel kontraposta; poznavanje novih ikonografskih motivov	Poliklejt, Kopjenosec; Fidijeva kiparska zamisel celotnega Partenona; Miron , Metalec diska ; Praksitel, Knidska Afrodita in Hermes iz Olimpije	Klasični kánon, kontrapost

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Slikarstvo

Nadaljnji razvoj vaznega slikarstva; ohranjena monumentalna dela grškega slikarstva, znana po rimskih kopijah (prizori iz grške mitologije)

Poznavanje nadaljnega razvoja vaznega slikarstva; poznavanje ohranjenih monumentalnih slikarskih del v rimskih kopijah

Gospodarica in dekllica na lekitosu Ahilovega slikarja

Lekitos

► Helenistična umetnost

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (vloga grške umetnosti in kulture v državi Aleksandra Velikega in državah njegovih naslednikov); kulturna središča helenizma (Aleksandrija, Antiohija, Pergamon); prevzemanje prvin iz Sredozemlja in iz prednje Azije; pomen in časovni okvir helenistične umetnosti, njen nadaljnji razvoj v umetnosti rimskega imperija in njen vpliv na poznejšo evropsko umetnost; umetnost kot sredstvo za dokazovanje oblasti posameznih vladarjev in pomena države

Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj helenistične umetnosti; razumevanje pojma helenizem; razumevanje pomena helenizma za razvoj rimske kulture

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Arhitektura

Značilnosti helenistične arhitekture in urbanizma (sceničnost, dinamičnost oblik, mrežna ureditev naselij)

Poznavanje osnovnih značilnosti helenističnega urbanizma in arhitekture

Zevsov oltar v Pergamonu

Oltar, mrežna mestna zasnova, urbanizem

Kiparstvo

Obla plastika in relief; helenistični lepotni kánon; veliki sklopi, ki slavijo vladarja; vdor novih ikonografskih prvin in motivov iz drugih religij; vera v večno življenje, pomen žanra

Poznavanje osnovnih oblik helenističnega kiparstva; razumevanje vloge kiparskih del pri čaščenju vladarjeve osebe; poznavanje novih motivov; razumevanje pomena žanra

Lizip, Portret Aleksandra Velikega in Mladenič s strgalom; Galska skupina; Nike s Samotrake; Laokoontova skupina; Apolon Belvederski; Miloška Venera; Deček z gosjo

Patos, dinamičnost

Slikarstvo

Helenistično monumentalno slikarstvo v rimskih kopijah

Poznavanje helenističnih monumentalnih del v rimskih kopijah

Bitka med Aleksandrom Velikim in Darejem iz Favнове hiše v Pompejih

Mozaik

► ETRUŠČANSKA UMETNOST

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (vprašanje izvora Etruščanov, stiki z grškimi kolonijami na Apeninskem polotoku); prazgodovinska tradicija in ustvarjanje drugih antičnih kultur kot izhodišče za razvoj etruščanske umetnosti	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj etruščanske umetnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Etruščanska umetnost
---	---	--	----------------------

Arhitektura

Urbanizem etruščanskega mesta; svetišče; nekropola kot prebivališče mrtvih; etruščanski prispevek k razvoju rimske umetnosti (lok, obok, pravokotna mestna mreža, komunalni sistem, mestna vrata)	Poznavanje značilnosti zasnove etruščanskega mesta; razumevanje pomena etruščanske arhitekture in urbanizma za razvoj rimskega urbanizma in arhitekture	Mestna vrata v Perugii; rekonstrukcija svetišča v Veijih; grobnica reliefov v Cerveteriju	Nekropola, lok, obok, kupola
---	---	---	------------------------------

Kiparstvo

Terakotna plastika; bronasta plastika; verska in obredna narava kiparstva; značilnosti portreta v etruščanski umetnosti	Poznavanje osnovnih materialov in kiparskih tehnik; razumevanje verske namembnosti etruščanske plastike; razumevanje priljubljenosti portretnih upodobitev in njihovega pomena	Apolon iz Veijev; sarkofag z upodobitvijo zakoncev iz Cerveterija; Himera iz Kapitolskega muzeja v Rimu	Sarkofag, terakota, bronasti kipi
---	--	---	-----------------------------------

Slikarstvo

Stensko slikarstvo v grobnih prostorih; verski motivi, povezani s prehodom iz tostranstva v onstranstvo; žanrski motivi	Poznavanje vsebinskih in slogovnih značilnosti etruščanskega slikarstva	Prizor ribolova iz Grobnice lova in ribolova; upodobitev glasbenika iz Triklinijske grobnice	
---	---	--	--

► RIMSKA UMETNOST

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (republikansko in cesarsko obdobje, združitev večine srednje in zahodne Evrope ter Sredozemlja v skupno državo, enotna valuta, cestna mreža, pomen vladarja); vpliv grške in etruščanske kulture in umetnosti na rimsko	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj rimske umetnosti; poznavanje geografskih razsežnosti vpliva rimske kulture, njen internacionalizem; poznavanje zgodovinskega razvoja rimske umetnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Rimska umetnost, internacionalizem rimske kulture
--	---	--	---

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Arhitektura

Rimski urbanizem (urbs, castrum, forum); novosti v gradbeništvu (materiali in načini gradnje; cestno omrežje s kanalizacijo, viadukti in akvedukti, obzidja, slavoloki, slavlilni stebri); razvoj rimskega svetišča (vzdolžna in središčna stavba); razlike med javnimi stavbami (tržnica, bazilika, gledališče, amfiteater, terme) in zasebnimi stavbami (insula, domus, palača in vila); Vitruvij kot arhitekturni teoretik	Razumevanje pomena urbanističnega in arhitekturnega načrtovanja v rimski državi; poznavanje novosti v načinu in tehniki gradnje; razumevanje konstrukcijskih in funkcijskih razlik med javnimi in zasebnimi stavbami; značilnosti posameznih stavbnih tipov; poznavanje Vitruvija in njegovega dela O arhitekturi	Kvadratna hiša v Nimesu; Panteon , Maksencijeva bazilika, Kolosej, vse v Rimu ; akvedukt Pont du Gard; Favnova hiša v Pompejih; Dioklecijanova palača v Splitu	Urbs quadrata, forum, castrum, vila, domus, insula, bazilika, amfiteater, akvedukt, terme, cement
---	---	--	---

Kiparstvo

Pripovedni reliefi na slavolokih, stebrih, sarkofagih in oltarjih; realistične in alegorične teme; obla plastika; portret kot spominska dolžnost in povečevanje posameznika (idealizirani in realistični portret, konjeniški spomenik)	Poznavanje vloge reliefnih upodobitev v rimskem kiparstvu; razumevanje pomena alegoričnih upodobitev kot državne propagande; razumevanje pomena portreta v rimski družbi	Konstantinov slavolok, Trajanov steber, Ara pacis, Avgust iz hiše pri Prima Porta, konjeniški portret Marka Avrelija, vse v Rimu	Pripovedni relief, konjeniški spomenik, sarkofag, slavolok, slavlilni steber
--	--	--	--

Slikarstvo

Mozaik (talni in stenski mozaik); pompejansko slikarstvo; motivi iz grške in rimske mitologije, groteskni in žanrski prizori, tihožitje, pejzaž, portretno slikarstvo	Poznavanje značilnih slikarskih tehnik (mozaik, freska, enkavstika, iluminacija); poznavanje novih ikonografskih motivov	Prizori iz Dionizijevega kulta iz Vile misterijev v Pompejih; portret dečka iz Fayuma	Groteska, fajumski portret, enkavstika
---	--	---	--

► Rimska umetnost na območju današnje Slovenije

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (prihod Rimljanov na ozemlje današnje Slovenije, življenje v rimskih provincah); združitve ilirsko-keltskih tradicij z rimsko	Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj rimske umetnosti na ozemlju današnje Slovenije	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Iliri, Kelti
--	--	--	--------------

Arhitektura

Organizacijska načela rimskih vojaških taborov in njihov vpliv na razvoj rimskega mesta; rimska mesta in nekropole na Slovenskem; sakralna in profana rimska arhitektura na Slovenskem	Poznavanje rimskih mest na Slovenskem in njihove ureditve; poznavanje pomembnejših nekropol iz rimskega časa na naših tleh	Emona; Celeia; Petoviona; Šempeter	Rimski vojaški tabor
--	--	------------------------------------	----------------------

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Kiparstvo			
Portret (vladarski in zasebni); kiparstvo verske oziroma obredne narave (mitreji in nagrobni); poznorimsko kiparstvo z vsebinami vzhodnih religij	Poznavanje najpomembnejših ohranjenih primerov portretnega kiparstva; poznavanje kulta boga Mitra in ikonografsko razumevanje kiparske opreme njemu posvečenih svetišč	Portret Germanika; Emonec; Hadrijanov vladarski portret; Mitra z bikom s Hajdine pri Ptuju; kiparski okras družinske grobnice Enijev iz Šempetra	
Slikarstvo			
Mozaik; stensko slikarstvo	Poznavanje pomembnejših ohranjenih mozaikov in njihove ikonografije; poznavanje ohranjenih delov stenskih poslikav	Del mozaika s prizorom ugrabitve Evrope s Ptuja; del freske z upodobitvijo ženskega božanstva iz Celja	

4.4 Srednji vek

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
4.4.1 Starokrščanska umetnost			
Uvod			
Oris kulturnozgodovinskih razmer (uveljavitev krščanstva, propadanje rimskega cesarstva); pomen katakomb v bogoslužju in umetnosti prvih kristjanov; temeljne slogovne in ikonografske značilnosti starokrščanske umetnosti	Razumevanje ključnih kulturnozgodovinskih okoliščin, v katerih se je razvila starokrščanska umetnost; razumevanje bistvenih slogovnih in vsebinskih značilnosti	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Starokrščanska umetnost, zgodnje krščanstvo, milanski odlok, katakombe, orant in oranta
Arhitektura			
Krščanske obredne stavbe (bazilika, baptisterij, mavzolej); značilnosti središčne in vzdolžne arhitekture; vpliv rimskih stavbnih tipov na izoblikovanje krščanske arhitekture; vpliv krščanskega bogoslužja na oblikovanje arhitekture in zlasti arhitekturne notranjščine	Poznavanje temeljnih tipov krščanskih obrednih stavb ter značilnosti vzdolžne in središčne arhitekturne zasnove; razumevanje vpliva bogoslužja na oblikovanje arhitekture	Rekonstrukcija bazilike sv. Petra v Rimu; mavzolej Gale Placidije v Raveni	Starokrščanska bazilika, apsida, ladja, narteks, odprto ostrešje, mavzolej, krstilnica (baptisterij)
Kiparstvo			
Z bogoslužjem povezane kiparske naloge; razvoj reliefa od rimske pripovednosti k posameznim simbolnim prizorom; obla plastika; uveljavljanje novih estetskih meril v kiparskem izrazu; simbolna narava figur in dekorativnih prvin (grafični, rastlinski, živalski motivi); najznačilnejši ikonografski motivi (Kristus kot Dobri pastir, Kristus Vladar, svetopisemski prizori, živalski in rastlinski simboli)	Razumevanje novih razvojnih smeri in kiparskih nalog; prepoznavanje slogovnih značilnosti in simbolne vrednosti kiparskih upodobitev; poznavanje in razumevanje najpomembnejših ikonografskih motivov	Sarkofag Junija Basa, sarkofag z Dobrim pastirjem, oba v Rimu	Sarkofag, oltar, slonokoščeni diptih

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Slikarstvo			
Slikarstvo katakomb; mozaični okras krščanskih cerkva; knjižno slikarstvo; prehod iz odprtega tipa ilustracije knjižnih zvitkov v slikarstvo knjižnega kodeksa; ostanki antičnega iluzionizma v oblikovanju figur in krajinskega ozadja; nov slikarski izraz s poudarjeno stilizacijo in zanikanjem realnega prostora; najpogostejše ikonografske teme	Poznavanje osnovnih vrsti starokrščanskega slikarstva; razumevanje temeljnih ikonografskih tem in slogovnih značilnosti; razvijanje zavesti o simbolnem pomenu podob	Poslikava z Dobrim pastirjem v katakombah sv. Petra in Marcelina v Rimu; mozaik Kristusa Dobrega pastirja v mavzoleju Gale Placidije v Raveni; mozaik Kristusa - Helija pod baziliko sv. Petra v Rimu; mozaik Jozuetove vojske pred Jerihom v Santa Maria Maggiore v Rimu; srečanje Rebeke in Abrahamovega služabnika pri vodnjaku, Dunajska Geneza	Večpomenske upodobitve, simbolika, knjižno slikarstvo, knjižni zvitki, kodeksi, antični iluzionizem

4.4.2 Bizantinska umetnost

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (delitev rimskega cesarstva, propad zahodnorimskega cesarstva in razvoj bizantinske države); bizantinsko cesarstvo kot nadaljevalec helenistične kulture in umetnosti; temeljne slogovne in ikonografske značilnosti bizantinske umetnosti; oris razvoja od zgodnje bizantinske umetnosti do propada bizantinskega cesarstva; vpliv bizantinske umetnosti na zahodnoevropsko umetnost	Razumevanje ključnih kulturnozgodovinskih okoliščin razvoja bizantinske kulture in umetnosti; poznavanje slogovnih in vsebinskih značilnosti; zavedanje o več kakor tisočletnem razvoju bizantinske umetnosti in njenem vplivu na umetnost Zahoda	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Bizantinska umetnost, Bizanc (pozneje Konstantinopol, Carigrad in Istanbul), bizantinsko oziroma vzhodnorimsko cesarstvo
--	---	--	--

Arhitektura

Razvoj monumentalne središčne (centralne) arhitekture; eno- in večkupolne stavbe; urbanizem in utrdbeni arhitektura; simbolika stavbnih členov (kupola, polkupola, steber, portal ...)	Načini kupolne gradnje na trompah in pendentivih; zavedanje o simbolni vrednosti stavbnih členov	Cerkev svete Božje modrosti (Hagia Sophia), Carigrad; San Vitale, Ravena ; cerkev Marijinega oznanjenja, Gračanica	Središčni tloris, kupolna gradnja, tambur (boba), pendentiv
--	--	---	---

Kiparstvo

Slonokoščena plastika – slogovne spremembe in ikonografija	Razumevanje slogovnih in ikonografskih značilnosti slonokoščene plastike	Maksimijanova katedra, Ravena	Slonovina, katedra
--	--	-------------------------------	--------------------

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Slikarstvo			
Razvoj stenskega (freske in mozaiki), tabelnega (ikone) in knjižnega slikarstva; slogovne in vsebinske značilnosti; antična dediščina in vpliv umetnosti poznega helenizma; povezanost slikarstva z bogoslužjem (poslikava cerkvene notranjščine, vloga ikon, ikonostas, liturgične knjige); vpliv bizantinskega slikarstva na umetnost zahodne Evrope, Balkana in vzhodne Evrope	Poznavanje različnih področij in najbolj priljubljenih tehnik bizantinskega slikarstva; razumevanje vpliva bogoslužja na poslikavo bizantinskih cerkva; zavedanje o vlogi antične dediščine v bizantinskem slikarstvu	Mozaik s cesarjem Justinijanom in cesarico Teodoro, San Vitale, Ravena; Marija na prestolu med cesarjema Konstantinom Velikim in Justinijanom, mozaik nad južnim vhodom v cerkev svete Božje modrosti (Hagia Sophia) v Carigradu; freska Marijinega rojstva v cerkvi sv. Joahima in Ane, Studenica; ikona Vladimirovske Matere božje; David igra na harfo, Pariški psalter	Ikona, ikonostas, psalter

4.4.3 Umetnost v obdobju preseljevanja ljudstev

Uvod

Zgodovinsko dogajanje v zahodni Evropi (preseljevanje ljudstev, pokristjanjevanje, vpliv irskega meništva); stapljanje antične dediščine z umetnostno tradicijo germanskih plemen; izoblikovanje novih državnih tvorb in tako umetnostnih območij (langobardsko, merovinško, anglosaško, skandinavsko ...)	Razumevanje kulturnozgodovinskih okoliščin, v katerih se je oblikovala umetnost preseljujočih se ljudstev; poznavanje najpomembnejših novih umetnostnih območij	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Preseljevanje ljudstev, irski in celinski samostani, antična dediščina, merovinško, langobardsko in vizigotsko kraljestvo
--	---	--	---

Arhitektura

Kamnita sakralna arhitektura	Poznavanje osnovnih arhitekturnih tipov in zavedanje o vplivnosti antične stavbne dediščine	Teodorikov mavzolej v Raveni	
------------------------------	---	------------------------------	--

Kiparstvo

Plastična dekoracija umetno-obrtnih izdelkov (bojne opreme, orožja, nakita, posodja ...); plitki in vrezani relief kot najpogostejši način krasitve; stilizirani in geometrizirani vzorci; pleteninasta ornamentika; živalska ornamentika; uporaba poldragih kamnov in emajla v nakitu in izdelkih umetne obrti	Poznavanje glavnih nalog in področij kiperske ustvarjalnosti; prepoznavanje značilnih vzorcev in načinov dekoracije	Sigvaldova plošča iz stolnice v Čedadu; orlovska fibula iz nürnbergškega muzeja	Pleteninasta ornamentika, fibula
---	---	---	----------------------------------

Slikarstvo

Knjižno slikarstvo; slogovne značilnosti anglosaško-irskega slikarstva	Poznavanje temeljnih slogovnih značilnosti knjižnega slikarstva	Stran z inicialo, Evangelijar iz Kellsa (Book of Kells)	Skriptorij, iluminacija, pergament, evangelijar, iniciala
--	---	---	---

4.4.4 Karolinška in otonska umetnost

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih okoliščin; Karel Veliki in ideja o obnovitvi rimskega cesarstva; oblikovanje in razpad karolinške države; vzpon nemškega cesarstva pod Otoni; Evropa kot enoten kulturni prostor; obujanje rimske kulture in umetnosti; zgledovanje po antičnih predlogah; odprtost za bizantinski vpliv

Poznavanje kulturnozgodovinskih okoliščin, v katerih se je rodila karolinška država; razumevanje ideje o obnovi rimskega cesarstva oziroma ideje o večnem Rimu; razumevanje kulturnega fenomena karolinške obnove

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Karolinška umetnost, karolinška obnova, otonska umetnost

Arhitektura

Povzemanje antičnih zgledov (stavbni tipi vzdolžnega in središčnega tlorisa, gradnja v kamnu, prevzemanje klasičnih arhitekturnih členov in arhitekturne dekoracije – npr. kapitelov, zatrefov); izoblikovanje monumentalne sakralne arhitekture; razvoj bazilike z dvojnimi korom, dvostolpnim zahodnim pročeljem, zahodnim sklopom in kripta; razvoj samostanske arhitekture

Poznavanje novih stavbnih tipov, ki jih razvije čas karolinške obnove; razumevanje antičnega vpliva

Vhodna lopa samostana v Lorsch; dvorna kapela v Aachnu; načrt samostana v Sankt Gallnu; cerkev sv. Mihaela v Hildesheimu

Samostan, empora, zahodni sklop (westwerk), križni hodnik, refektorij, kripta

Kiparstvo

Slonokoščeni, bronasti in zlatarski izdelki; platnice kodeksov; monumentalna kiparska dela (razpela); antične prvine v kiparstvu; slogovne značilnosti karolinškega in otonskega kiparstva; vpliv slikarstva na kiparstvo

Poznavanje temeljnih kiparskih nalog karolinškega obdobja; poznavanje slogovnih značilnosti karolinškega in otonskega kiparstva

Konjeniški kipec Karla Velikega; Geronovo razpelo; Bernwardova vrata za cerkev sv. Mihaela v Hildesheimu

Razpelo, evangelisti s simboli

Slikarstvo

Razcvet knjižnega slikarstva; kopiranje antičnih ilustriranih knjig; vpliv sočasnega bizantinskega slikarstva; izoblikovanje dvorne šole Karla Velikega in pomembnih samostanskih šol; razpetost med stilizacijo in naturalizmom; izoblikovanje novih ikonografskih motivov (Maestas Domini, monumentalna križanja, povečevanje vladarja)

Poznavanje in razločevanje slogovnih značilnosti karolinškega in otonskega slikarstva; prepoznavanje antičnih prvin in bizantinskega vpliva; poznavanje novih ikonografskih motivov; zavedanje vodilne vloge tedanjega knjižnega slikarstva

Evangelist Marko, Adin evangeliar; Oton II. na prestolu, Register Gregorii

Evangeliar, vladarski portret

4.4.5 Romanika

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih okoliščin; politični in kulturni zemljevid Evrope od sredine 11. do začetka 13. stoletja; nemško cesarstvo in uveljavljanje »nacionalnih« kraljevin (Francija, Anglija, Španija); pomen križarskih vojn za kulturo in umetnost; vpliv benediktincev, kartuzijanov in cistercijanov; romarske poti v Evropi in nastanek novih umetnostnih središč; temeljne slogovne in ikonografske značilnosti romanske umetnosti

Poznavanje temeljnih kulturnozgodovinskih okoliščin razvoja romanske umetnosti; razumevanje vloge križarskih vojn, meniških redov in romarskih poti v umetnosti visokega srednjega veka; poznavanje skupnih prvin romanskega sloga in zavest o nacionalnih oziroma regionalnih posebnostih

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Romanika, nemško cesarstvo, meniški redovi, benediktinci, kartuzijani, cistercijani, križarske vojne, srednjeveške romarske poti

Arhitektura

Splošne slogovne značilnosti romanske arhitekture; razvoj bazilike in oblikovanje cerkvene arhitekture po načelih vezanega sistema; samostanska arhitektura (organizacija samostana in vpliv redovnega življenja na arhitekturo); značilnosti romarskih cerkva, razvoj profane arhitekture (utrjeni stolp, grad, dvorec); srednjeveška mestna zasnova in urbanistične značilnosti; slogovne značilnosti francoske, nemške in italijanske romanske arhitekture

Poznavanje splošnih značilnosti romanskega sloga v arhitekturi ter razumevanje posebnih slogovnih značilnosti francoske, nemške in italijanske romanske arhitekture; razumevanje arhitekturnih posebnosti sakralne in profane arhitekture; razumevanje temeljnih načel srednjeveškega urbanizma

Stolnica v Speyerju; Saint-Étienne, Caen; **Saint-Sernin, Toulouse**; rekonstrukcija samostanske cerkve Cluny III; stolnica v Pisi; San Gimignano

Romanska bazilika, vezani sistem, križični kvadrat, obočna pola, slop, oproga in rebro, banjasti obok, bifora, trifora, empora, triforij, kor, transept (prečna ladja), zvonik, kampanile, križni hodnik

Kiparstvo

Slogovne značilnosti romanskega kiparstva; kiparstvo kot sestavni del arhitekture; vloga reliefa v okrasu in vsebini cerkva; kiparski okras romanskega portala (ostenje, arhivolte, timpanon, preklada, delilni steber, kapiteli); obla plastika (razpela, Marija na prestolu, svetniški kipi, oltarji, relikviariji); pomen polikromacije v romanskem kiparstvu, pripovedna narava romanskega kiparstva; najznačilnejši ikonografski motivi (poslednja sodba, zmagovalni Kristus na križu)

Poznavanje bistvenih slogovnih značilnosti romanskega kiparstva; razumevanje vloge kiparskega okrasa v sakralni arhitekturi; poznavanje glavnih nalog prostostoječega kiparstva; poznavanje najpomembnejših ikonografskih motivov

Zahodno pročelje cerkve Sainte-Foy v Conquesu; **zahodni portal cerkve Saint-Lazare v Autunu**; Madona škofa Imada iz muzeja v Paderbornu; Imerwardovo razpelo iz katedrale v Braunschweigu

Pročelje, portal, arhivolta, luneta, timpanon, relikviarij

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Slikarstvo

Splošne slogovne značilnosti romanskega slikarstva; vloga stenskega slikarstva v notranjščini; značilnosti romanskega knjižnega slikarstva; opuščanje naturalizma in prevlada stilizacije; razumevanje prostora v romanskem slikarstvu; vpliv bizantinske umetnosti na romansko slikarstvo; najpomembnejši ikonografski motivi; tipološka zasnova slikarskih programov	Poznavanje slogovnih značilnosti romanskega slikarstva; zavest o naraščajočem pomenu freske; razumevanje razvoja romanskega slikarstva in vloge, ki jo je pri tem odigrala bizantinska umetnost	Freske na oboku cerkve Saint-Savin-sur-Gartempe; Kristus v mandorli, freska v apsidi cerkve v Berzé-la-Ville; vezena iz Bayeuxa; Klosterneuburški oltar	Mandorla, tapiserija
--	---	---	----------------------

► ROMANIKA NA SLOVENSKEM

Arhitektura

Značilnosti romanske arhitekture na Slovenskem (stavbni tipi, vzdolžna in središčna arhitektura); pomen cistercijanskega reda za razvoj romanske arhitekture na Slovenskem; profana arhitektura (gradovi)	Poznavanje najpomembnejših spomenikov romanske arhitekture na Slovenskem; poznavanje značilnosti grajske arhitekture	Gospa Sveta v Krki na Koroškem; samostanska cerkev v Stični; župnijska cerkev v Špitaliču; rotunda v Selu; Mali grad v Kamniku; grad Podsreda	Utrjeni stolp, palacij
---	--	---	------------------------

Kiparstvo

Romanske značilnosti in prehod v gotski slog; arhitekturna plastika (portali, kapiteli) in ohranjeni primeri oble plastike	Razumevanje značilnosti romanskega kiparstva na Slovenskem in primerjava z zgodnjegotskim slogom; poznavanje ključnih spomenikov	Portal cerkve v Špitaliču; portal cerkve v Domanjševcih; Velesovska Madona	
--	--	--	--

Slikarstvo

Knjižno slikarstvo, tipi inicial, pomen stiške rokopisne delavnice	Zavest o pomenu stiške rokopisne delavnice in rokopisov, ki so nastali v njem	Iniciale iz Stiškega rokopisa	
--	---	-------------------------------	--

4.4.6 Gotika

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih značilnosti poznega srednjega veka (gospodarski razcvet, krepitev trgovine, okrepljena vloga mest in razvoj meščanstva, vloga viteške kulture, razvoj frančiškanskega in dominikanskega reda, razvoj šolstva in znanosti, ustanavljanje univerz, sholastika); splošne značilnosti gotskega sloga; islamske umetnostne sledi v krščanski Evropi; gotika kot nacionalni in regionalni slog; oris premen (zgodnja gotika, visoka gotika, pozna gotika)	Razumevanje ključnih kulturnozgodovinskih dejavnikov, ki so vplivali na premene v gotski umetnosti; poznavanje splošnih značilnosti gotskega sloga in zavest o gotiki kot slogu dežel oziroma pokrajin	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Gotika, viteška kultura, univerza, sholastika, frančiškani, dominikanci
---	--	--	---

Arhitektura

Oris razvoja gotske arhitekture od sredine 12. do konca 15. stoletja; nacionalna oziroma regionalna odvisnost (francoska, nemška, italijanska gotika); posebni regionalni slogi (beneška cvetna gotika); pomen gotske katedrale, njene značilnosti in razvoj; gotska katedrala kot celostna umetnina; vloga stavbarskih delavnic; samostanska arhitektura; profana arhitektura in njen razvoj (grad, mestne palače in utrdbe)

Razumevanje glavnih potez razvoja gotske arhitekture in zavest o regionalnih slogih; razumevanje fenomena gotske katedrale kot celostne umetnine; poznavanje bistvenih značilnosti profane arhitekture

Kor opatijske cerkve Saint-Denis in Sainte-Chapelle v Parizu; Notre-Dame v Chartresu; **Notre-Dame v Reimsu**; stolnica v Kölnu; stolnica na Dunaju; stolnica v Milanu; Santa Croce in Palazzo Vecchio v Firencah; Doževa palača v Benetkah; Castel del Monte; Carcassone

Stavbarstvo, stavbarske delavnice, celostna umetnina, šilasti lok, križnogrebenasti in križnorebrasti obok, sklepnik, konzola, fiala, rozeta, opornik, oporni lok, cvetna gotika

Kiparstvo

Razmerje med kiparstvom in arhitekturo ter osvobajanje kiparskih del; francoska katedralna plastika; naturalizem in ubujanje antike; prostostoječa plastika; klesani in rezljani oltarji; krilni oltar kot celostna stvaritev; miniatura plastika (slonokoščeni in zlatarski izdelki); kiparstvo mednarodnega sloga; lepe Madone; gotski realizem v kiparstvu, poznogotski barok; ikonografija katedralne plastike (enciklopedična narava kiparskih programov); novi ikonografski motivi (lepi Kristus, Kristus Trpin, Marija Zavetnica s plaščem, pietà)

Poznavanje razvoja katedralne plastike in osvobajanja kipov od arhitekturnega okvira; razumevanje ključnih potez v slogovnem razvoju od zgodnje do pozne gotike; poznavanje osrednjih kiparskih nalog; poznavanje slogovnih značilnosti mednarodne gotike; razumevanje vodilnih ikonografskih motivov

Kraljevski portal stolnice v Chartresu; zahodno pročelje stolnice v Reimsu; kipi ustanovnikov v koru stolnice v Naumburgu; Krumlovska Madona; Michael Pacher, krilni oltar z Marijinim kronanjem, Sankt Wolfgang am Abersee; prižnica Nicola Pisana v baptisteriju v Pisi

Arhitekturno kiparstvo, sohe - stebri, krilni oltar, mednarodni gotski slog, gotski realizem, poznogotski barok, lepa Madona, trpeči Kristus

Slikarstvo

Stensko, tabelno in knjižno slikarstvo, slikana okna; splošne slogovne značilnosti slikarstva (uveljavljanje naturalizma, zanimanje za prostor in perspektivo, raziskovanje anatomije in gibanja, psihologizacija obrazov); mednarodni slog (slogovne značilnosti, estetski kánon, čustvenost); italijansko gotsko slikarstvo (Cimabue, Duccio in sienska šola, Giotto in florentinska šola); gotski realizem (napoved renesanse), novi ikonografski motivi (Maestà, Marija v rožnem vrtu, Sveta Nedelja, Mrtvaški ples), motivi iz vsakdanjosti – politični program, žanr; stopnjevanje pripovednosti

Poznavanje slogovnih značilnosti in razumevanje razvoja gotskega slikarstva; zavest o različnosti in medsebojni povezanosti slikarskih tehnik oziroma zvrsti; prepoznavanje značilnosti mednarodne gotike v slikarstvu; poznavanje področnih posebnosti gotskega slikarstva; razumevanje novih ikonografskih motivov

Cimabue, Križani iz Santa Croce v Firencah; Duccio, Maestà in Madona Rucellai; **Giotto**: Madona Ognissanti, Sv. Frančišek pridiga pticam, San Francesco v Assisiju in **kapela Scrovegni v Padovi** (prizor objokovanja); vitraji stolnice v Chartresu; **Sijajni horarj vojvode Berryjskega (meseca januar in maj)**

Slikano razpelo, diptih, triptih, poliptih, krilni oltar, vitraj, gotski naturalizem, sienska in florentinska šola, maestà, zaprti vrt

► GOTIKA NA SLOVENSLEM

Arhitektura

Značilni tipi gotških cerkva na Slovenskem (dolgi kor, slopne bazilike [Celje, Maribor], stopnjevana in dvoranske cerkve); romarska cerkev na Ptujski Gori kot celostni spomenik; značilnosti celinske in primorske gotike

Poznavanje značilnih tipov gotških cerkva na Slovenskem; razumevanje razlik med celinsko in primorsko gotiko

Opatijska cerkev v Kostanjevici; **romarska cerkev na Ptujski Gori**; kapela Žalostne Matere božje opatijske cerkve sv. Danijela v Celju; župni cerkvi v Kranju in Crngrobu; Celjski grad; mestna loža v Kopru in trg pred stolnico; Benečanka v Piranu

Stopnjevana cerkev, dvoranska cerkev

Kiparstvo

Zgodnjegotsko kiparstvo (arhitekturna in prostostoječa obla plastika); mednarodni gotški slog in vpliv češke gotike (ptujskogorska in velikonedeljska skupina); poznogotski barok na Slovenskem; kamnita in lesena plastika (pomen materiala v izraznosti kiparskega dela), najpomembnejši ikonografski motivi

Poznavanje značilnosti zgodnjegotskega kiparstva; razumevanje vpetosti slovenske umetnosti okoli leta 1400 v mednarodne umetnostne tokove; razumevanje vloge materialov za likovni izraz gotškega kiparstva

Solčavska Madona; Krakovska Madona; Križani iz Pirana; Marija Zavetnica s plaščem in sv. Jakob s Ptujске Gore; sv. Katarina in sv. Barbara iz Velike Nedelje; lepa Pietà iz celjske opatijske cerkve; sv. Ana Samotretja iz Gornje Radgone

Pietà (ali Sočutna), Marija Zavetnica s plaščem

Slikarstvo

Oris razvoja gotškega slikarstva od zgodnjegotskega sloga zobčastih gub do poznogotskega sloga ostro lomljenih gub in prehoda v renesanso; glavni mojstri in njihove delavnice (Janez Aquila, Janez Ljubljanski, mojster Bolfgang, Janez iz Kastva); poslikava cerkvene zunanjščine in notranjščine; značilni ikonografski motivi; ikonografija kranjskega prezbiterija

Poznavanje razvoja gotškega slikarstva na Slovenskem in vodilnih mojstrov oziroma delavnic; poznavanje temeljnih spomenikov stenskega, tabelnega in knjižnega slikarstva; razumevanje značilnih ikonografskih motivov

Janez Aquila, freske v Turnišču; Janez Ljubljanski, freske v cerkvi v Visokem nad Kureščkom; **mojster Bolfgang, poslikava oboka prezbiterija cerkve v Mirni**; Janez iz Kastva, freske v hrastoveljski cerkvi; freske v cerkvi sv. Primoža nad Kamnikom; prezbiterij cerkve v Suhi pri Škofji Loki; freska Sveta Nedelja v Crngrobu; Konrad Laib, Laibov oltar

Mrtvaški ples, Sveta Nedelja, kranjski prezbiterij

4.5 Novi vek

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

4.5.1 Renesansa

Uvod

Družbene razmere v Evropi 15. in 16. stoletja; razcvet mestnih držav (gospodarska rast, razvoj demokracije); vodilna vloga Italije v umetnosti visoke renesanse (središča renesančne umetnosti: Firenze, Rim, Benetke); novo vrednotenje človeka in umetnika, renesančni umetnik kot uomo universale; nov status umetnika kot genija; vpliv Italije na umetnost severno od Alp; začetki renesančne arhitekture in kiparstva v Franciji (Pariz), na Nizozemskem in v južni Nemčiji; kulturni razcvet; renesančni humanizem in krščanski humanizem; vpliv znanosti na umetnost; politična, verska in intelektualna kriza v Evropi 16. stoletja ter umetniški zaton ob koncu obdobja; iznajdba tiska in pomen tiskane knjige; uveljavitev novih umetnostnih tehnik (lesorez, bakrorez, oljno slikarstvo)

Poznavanje družbeno-zgodovinskih razmer v 15. in 16. stoletju ter dejavnikov, ki so omogočili razvoj renesančne umetnosti; poznavanje vodilnih umetniških središč in novih umetnostnih tehnik; zavedanje o pomenu humanizma za novo vrednotenje človeka; poznavanje vpliva Italije na razvoj renesančne umetnosti severno od Alp

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Renesansa, zgodnja, visoka in pozna renesansa, manierizem, humanizem, tiskana knjiga, mecen, uomo universale, študij anatomije

► ZGODNJA RENESANSA

Italijanska arhitektura

Obujanje antične tradicije (študij teoretičnih spisov, vpliv arheoloških najdb, povzemanje in preoblikovanje stavbnih tipov, navdihovanje pri grško-rimskem stavbnem okrasu itd.); slogovne značilnosti; nov estetski kánon (uravnoteženost, harmonični proporci, čiste oblike, preglednost, jasnost, preprostost, zmerna uporaba arhitekturne dekoracije, poudarek na idealnih geometričnih likih in njihovi skladnosti itd.); novi urbanistični načrti (funkcionalnost in celovitost, zasnova idealne stavbe in idealnega mesta); razvoj arhitekturne teorije; vodilni predstavniki renesančne arhitekture Filippo Brunelleschi, Leon Battista Alberti in Michelozzo di Bartolomeo

Poznavanje arhitekturnih prvin, ki jih je renesansa povzela po antiki; razumevanje temeljnih slogovnih potez in značilnosti novega estetskega kánona; poznavanje osnov renesančnega urbanizma; poznavanje vodilnih predstavnikov italijanske renesančne arhitekture in njihovih najpomembnejših del

Filippo Brunelleschi: kupola florentinske stolnice, kapela Pazzi in cerkev San Lorenzo v Firencah; Leon Battista Alberti, palača Rucellai v Firencah in cerkev Sant' Andrea v Mantovi; Michelozzo, palača Medici-Riccardi v Firencah

Kupola, geometrijska načela, oživitev antičnih arhitekturnih načel

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Italijansko kiparstvo			
Vpliv antičnega kiparstva; raziskovanje realizma v fizionomiji in telesu, študij anatomije, iskanje idealne lepote in uveljavljanje novega estetskega kánona (proporcionalnost, harmonična skladnost, dognanost oblik, plemenitost izraza itd.); upoštevanje zakonitosti centralne perspektive v reliefnih kompozicijah; osrednje kiparske naloge, nagrobnik, portret, konjeniški spomenik; vodilni predstavniki Lorenzo Ghiberti, Donatello in Andrea del Verrocchio	Sledenje antičnemu kiparstvu; poznavanje slogovnih značilnosti in estetskih načel renesančnega kiparstva; poznavanje osrednjih kiparskih nalog	Lorenzo Ghiberti, Žrtvovanje Izaka, natečajni relief za severna vrata krstilnice v Firencah in Rajska vrata krstilnice v Firencah; Donatello , David in Konjeniški spomenik Gattamelate v Padovi; Verrocchio, David in Konjeniški spomenik Bartolomea Colleonia v Benetkah	Človeški proporci, posnemanje antičnega kiparstva
Italijansko slikarstvo			
Novosti v oblikovanju človeške figure (anatomska pravilnost, skladnost videza in psihe, naturalizem, renesančni estetski kánon) in v kompoziciji (simetrične kompozicijske sheme); razvoj perspektive (matematične ali linearne in zračne) in oblikovanja slikarskega prostora; najpomembnejši ikonografski motivi (mitološke vsebine, portret, akt, sacra conversazione)	Poznavanje novosti, ki jih vpelje slikarstvo zgodnje renesanse; poznavanje najpomembnejših ikonografskih motivov	Masaccio, Davčni novič in kapela Brancacci; Paolo Uccello, Bitka pri San Romanu; Piero della Francesca, Urbinski diptih in freske z legendo sv. Križa v prezbiteriju cerkve San Francesco v Arezzu; Andrea Mantegna, Mrtvi Kristus in stropna poslikava v Camera degli Sposi v Vojvodski palači v Mantovi; Sandro Botticelli , Pomlad in Rojstvo Venere	Linearna in zračna perspektiva, znanstvena perspektiva, mitološke teme, portret
Staronizozemsko slikarstvo			
Približno sočasen nastop renesanse v Italiji in severu od Alp (Nizozemska); različnost kulturnozgodovinskih izhodišč italijanske in severne renesanse; značilnosti staronizozemskega slikarstva (na severu v 15. stoletju renesansa samo v slikarstvu, vpliv gotskega naturalizma, odsotnost antične tradicije, poudarjen realizem itd.); pomen zgodnjega razcveta oljnega slikarstva, izkustvena spoznanja o zračni perspektivi, vsebinske posebnosti (prikrita simbolika, žanr, zgodnja tihožitja, realistični portret); vodilni predstavniki Jan van Eyck, Rogier van der Weyden in Hugo van der Goes	Zavedanje o različnih kulturnozgodovinskih izhodiščih renesanse v Italiji in na Nizozemskem; poznavanje glavnih značilnosti staronizozemskega slikarstva; primerjava značilnosti staronizozemskega in italijanskega slikarstva zgodnje renesanse; poznavanje ključnih del iz opusa Jana van Eycka in njegovih naslednikov	Jan van Eyck : Gentski oltar, Portret Arnolfinijev in Madona kanclerja Rolina; Rogier Van der Weyden, Snemanje s križa; Hugo Van der Goes, Poklon pastirjev	Staronizozemsko slikarstvo, prikrita simbolika

► VISOKA RENESANSA

Italijanska arhitektura

Nadaljevanje in nadgradnja teoretičnih in praktičnih načel zgodnje renesanse; slogovne značilnosti visoke renesanse; raziskovanje antične arhitekture in njen vpliv na renesančne arhitekture; vodilna predstavnik visokorenesančne arhitekture, Donato Bramante in Michelangelo Buonarroti

Razumevanje značilnosti visokorenesančne arhitekture; poznavanje vodilnih predstavnikov visokorenesančne arhitekture in njihovih najpomembnejših del

Donato Bramante, **Tempietto** in načrt za cerkev sv. Petra v Rimu; Michelangelo, cerkev sv. Petra v Rimu, Medičejska kapela v Firencah in Kapitolski trg v Rimu

Idealno mesto

Italijansko kiparstvo

Osrednje kiparske naloge in njihov razvoj v visoki renesansi; velik vpliv arheoloških najdb (Apolon Belvederski, Laokoontova skupina) na razvoj kiparstva; izoblikovanje kulta osebnosti; vodilni predstavnik Michelangelo Buonarroti

Poznavanje osrednjih kiparskih nalog in njihovega razvoja v visoki renesansi; poznavanje vodilnih predstavnikov in temeljnih spomenikov

Michelangelo: David, Pietà v cerkvi sv. Petra v Rimu, **Mojzes**, nagrobnik za Julija II. v Rimu, nagrobniki v Medičejski kapeli v Firencah in Sužnja

Italijansko slikarstvo

Slogovne in vsebinske značilnosti visoke renesanse; primerjava zgodnje in visoke renesanse; posebnosti treh velikih slikarskih središč (Firence, Benetke, Rim), osebne izrazne značilnosti velikih umetnikov visoke renesanse (Leonardo da Vinci, Rafael, Michelangelo, Giorgione, Tizian)

Poznavanje slogovnih in vsebinskih značilnosti visokorenesančnega slikarstva; prepoznavanje značilnosti florentinskega, beneškega in rimskega slikarstva; poznavanje ključnih del iz slikarskih opusov Leonarda, Rafaela, Michelangela, Giorgioneja in Tiziana

Leonardo: Študija človeških proporcev po Vitruvijju, Madona v votlini, Mona Lisa, Sv. Ana Samotretja in **Zadnja večerja**; **Rafael**: Lepa vrtnarica, **Atenska šola**, portret Leona X. in Sikstinska Madona; **Michelangelo**: Tondo Doni, **Poslednja sodba** in **strop Sikstinske kapele**; Giovanni Bellini: Pala di San Giobbe, Pala di San Zaccaria in Portret doža Loredana; Giorgione: Nevihta, Trije filozofi in Speča Venera; **Tizian**: **Assunta**, Urbinska Venera in Portret papeža Pavla III. z nečakoma

Sfumato, sacra conversazione, pala, tondo, portretni realizem, beneška renesansa

Slikarstvo severno od Alp

Dve glavni središči (Nizozemska in Nemčija); značilnosti nizozemskega in nemškega slikarstva v obdobju visoke renesanse; severnoevropski estetski ideal; naturalizem in zanimanje za fantastično; vodilni predstavniki nizozemskega slikarstva (Hieronymus Bosch in Pieter Bruegel st.) in nemškega slikarstva (Albrecht Dürer, Lucas Cranach st. in Hans Holbein ml.); Dürer in razvoj renesančne grafike

Poznavanje bistvenih značilnosti nizozemskega in nemškega slikarstva; poznavanje vsebinskih posebnosti severnoevropskega slikarstva; primerjava značilnosti severnoevropskega in italijanskega renesančnega slikarstva; poznavanje ključnih del iz Boschevega in Dürerjevega opusa

Hieronimus Bosch, Seneni voz in Vrt naslad; Pieter Bruegel st., Kmečka svatba in Vrnitev lovcev; **Albrecht Dürer: Avtoportret v krznenem plašču**, Štirje apostoli, bakrorez Vitez, smrt in hudič ter lesorez Štirje apokaliptični jezdeci; Lucas Cranach st., Venera; Hans Holbein ml., Portret Erazma Rotterdamskega in Ambasadorja

Severna renesansa, avtoportret

► POZNA RENESANSA IN MANIERIZEM

Arhitektura

Nadaljevanje in izpopolnitev klasične tradicije visoke renesanse; poznorenesančni klasicizem; Andrea Palladio, paladijanski klasicizem in njegov pomen za nadaljnji razvoj arhitekture v zahodni Evropi; iskanje novih, neklasičnih arhitekturnih rešitev (manieristična arhitektura in njene značilnosti)

Poznavanje značilnosti paladijanskega klasicizma; poznavanje značilnosti manieristične arhitekture

Andrea Palladio, Vila Rotonda in cerkev San Giorgio Maggiore v Benetkah; Giorgio Vasari, palača Uffizi; Michelangelo, preddverje Medičejske knjižnice, oboje v Firencah

Poznorenesančni klasicizem, paladijanski klasicizem

Kiparstvo

Manierizem kot prevladujoči izraz v kiparstvu pozne renesanse; oblikovne in vsebinske značilnosti manierističnega kiparstva; Michelangelov pomen za razvoj manierističnega kiparstva; manieristično oblikovanje v umetni obrti; vodilna predstavnika Giambologna in Benvenuto Cellini

Poznavanje značilnosti manierističnega kiparstva; razumevanje Michelangelovega pomena za razvoj manierističnega kiparstva

Michelangelo, Pietà Rondanini; **Giambologna**, Ugrabitev Sabink in **Merkur**; Benvenuto Cellini, Perzej z Meduzino glavo in Solnica za Franca I.

Figura serpentinata

Slikarstvo

Prevlada manierističnih slogovnih prvin v slikarstvu pozne renesanse; kompozicijske, oblikovne in vsebinske novosti manierističnega slikarstva (beg v prostor, bolonjski kvadraturisti, spiralno gibanje, nenaravni telesni proporci, sprememba kolorita, mitologizirane osebne zgodbe), Michelangelov pomen za razvoj manierističnega slikarstva, vodilni predstavniki Parmigianino, Rosso Fiorentino, Jacopo da Pontormo, Agnolo Bronzino, Jacopo Tintoretto in El Greco	Razumevanje kompozicijskih, likovnih in vsebinskih novosti v slikarstvu; poznavanje vodilnih predstavnikov in njihovih najpomembnejših del	Parmigianino, Madona z dolgim vratom; Rosso Fiorentino, Snemanje s križa; Jacopo Pontormo, Polaganje v grob; Agnolo Bronzino, Alegorija ljubezni in Portret Eleonore Toledske s sinom; Tintoretto, Zadnja večerja in Odkritje trupla sv. Marka; El Greco, Pogreb grofa Orgaza in Laokoontova skupina pred Toledom	Beg v prostor, spiralno gibanje, mitologizirana osebna zgodba
--	--	---	---

► RENESANSA NA SLOVENSKEM

Arhitektura

Značilnosti renesančne arhitekture na Slovenskem (severnoevropski in italijanski vplivi, regionalna odvisnost); najpomembnejši tipi profane arhitekture (renesančni grad, mestna hiša, mestna palača); renesančne prvine v sakralni arhitekturi (pojmovanje prostora, arhitekturna dekoracija itd.)	Razumevanje regionalne odvisnosti renesančne arhitekture na Slovenskem; poznavanje ključnih tipov profane arhitekture in renesančnih prvin v sakralni arhitekturi	Grad Krumperk; grad Brežice; Mestna hiša (rotovž) v Mariboru; vrata Muda v Kopru	Mestna hiša, mestna palača
---	---	--	----------------------------

Kiparstvo

Značilnosti renesančne plastike na Slovenskem; zasnova in izvedba renesančnih načel v reliefu; razvoj nagrobnikov; zametki zlatih oltarjev	Poznavanje značilnosti renesančnega kiparstva na Slovenskem in razvoja nagrobnikov	Osbald Kittel, nagrobnik Krištofa Ravbarja in Andrejev oltar v cerkvi v Gornjem Gradu	Protestantizem
--	--	---	----------------

Slikarstvo

Italijanski in severnoevropski vplivi v slovenskem renesančnem slikarstvu; zavezanost gotski tradiciji in prehod iz pozne gotike v renesanso; pozna renesansa in prehod v barok; pomen renesančnih ilustriranih tiskov	Poznavanje posebnosti slovenskega renesančnega slikarstva, vpetega med dolgoživo tradicijo gotike in zgodnjim barokom; zavest o pomenu zgodnjih tiskov na Slovenskem	Freske v cerkvi sv. Primoža nad Kamnikom; Lutrovska klet v Sevnici; Celjski strop ; naslovnica Dalmatinove biblije	Zgodnji tiski
--	--	---	---------------

4.5.2 Barok

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (absolutizem, verska obnova, zmaga Katoliške cerkve, jezuiti); središča baročne ustvarjalnosti; razlike v umetnosti Italije, Španije, Francije, Nemčije ter Flamske in Holandije; celostna umetnina; monumentalnost in razgibanost; raznovrstnost baročne umetnosti (od iluzionizma do klasicizma); preseganje meja posameznih zvrsti likovne umetnosti

Razumevanje ključnih razmer za nastanek in razvoj baročne umetnosti; poznavanje geografske razprostranjenosti in časovne razsežnosti baročne umetnosti; poznavanje in razumevanje glavnih značilnosti baročne umetnosti v različnih deželah

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Barok, protireformacija, jezuiti, celostna umetnina

Arhitektura

Prostorska reforma in nova urbanistična zasnova Rima pod papežem Sikstom V.; rimska baročna arhitektura kot znamenje papeške moči in protireformacije; Il Gesù kot prototip jezuitske cerkvene arhitekture; dvorec kot izraz politične propagande absolutističnega vladarja; baročni park, podreditev narave v okviru arhitekture; vpliv italijanskega baroka na razvoj baročne arhitekture severno od Alp; vodilna predstavnik Francesco Borromini in Gian Lorenzo Bernini

Razumevanje prostorskih in konstrukcijskih novosti baročne arhitekture; poznavanje glavnih organizacijskih in konstrukcijskih značilnosti sakralne arhitekture; poznavanje glavnih predstavnikov rimskega baroka in njihovega vpliva na razvoj arhitekture severno od Alp; razumevanje politične in propagandne vloge baročnega dvorca; razumevanje novega razmerja med naravo in arhitekturo

Giacomo Vignola in Giacomo della Porta, Il Gesù, Rim; Gian Lorenzo Bernini, Trg sv. Petra, Vatikan, in Sant' Andrea al Quirinale, Rim; Francesco Borromini, San Carlo in Sant' Agnese, Rim; Louis le Vau in Jules Hardouin-Mansart, dvorec Versailles; Jules Hardouin-Mansart in Charles Le Brun, Zrcalna galerija dvorca Versailles; Johann Fischer von Erlach, dvorec Schönbrunn in cerkev sv. Karla Boromejskega, Dunaj

Ovalni prostor, valujoča stena, svetlobna dinamika, kupola

Kiparstvo

Arhitekturna plastika (oprema kapel, oltarji, nagrobniki); samostojna plastika; kiparska oprema vodnjakov; kompozicijske novosti (razgibanost, sukanje v prostoru, svetlobni kontrasti); upodabljanje telesnega in duševnega napora; umetnoobratni izdelki (zlatarstvo, tapiserija) in njihova vloga v okviru celostne umetnine; vodilni predstavnik Gian Lorenzo Bernini

Poznavanje glavnih zvrsti baročnega kiparstva in njihovih značilnosti; razumevanje pomena kiparske opreme v okviru arhitekture; poznavanje pomena in vpliva Berninijevih del; poznavanje glavnih zvrsti oblikovanja in njihove vloge

Gian Lorenzo Bernini: Apolon in Dafne, David, **Zamaknjenje sv. Terezije**, Prestol sv. Petra, Portret kardinala Scipiona Borgheseja, nagrobnik papeža Urbana VIII. in Vodnjak štirih rek v Rimu

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Slikarstvo			
Italijansko iluzionistično stensko slikarstvo (sakralno in posvetno); slikarske akademije; nova vloga svetlobe; tehnične in slogovne novosti (intenzivnost barv, razblinjanje obrisov, slikovitost); ikonografske in motivne novosti (povečana priljubljenost mitoloških tem in novi moralni poudarki, novi verski motivi in krščanske posebitve, božja Previdnost, Modrost); vodilni predstavnik Michelangelo Merisi da Caravaggio	Poznavanje razvoja italijanskega iluzionističnega slikarstva; razumevanje pomena slikarskih akademij; razumevanje novega pomena svetlobe v Caravagievih delih	Andrea Pozzo, Apoteoza sv. Ignacija Loyolskega, cerkev sv. Ignacija; Pietro da Cortona, Slava vlade Urbana VIII., Palazzo Barberini; Annibale Carracci, poslikava stropa, Palazzo Farnese, vse v Rimu; Caravaggio: Poklicanje sv. Mateja , Bakh in Kristus v Emavsu	Iluzionizem, apoteoza, chiaroscuro
Značilnosti flamskega slikarstva; vodilni predstavnik Peter Paul Rubens	Poznavanje glavnih značilnosti flamskega slikarstva	Peter Paul Rubens: Poroka Marije Medičejske, Ugrabitev Levkipovih hčera , Avtoportret z Isabelo Brandt in Parisova sodba	
Vsebinske posebnosti holandskega slikarstva (žanr, tihožitje, portret); priljubljenost skupinskih portretov na Holandskem; vodilni predstavnik Rembrandt van Rijn	Poznavanje glavnih značilnosti in avtorjev holandskega slikarstva; razumevanje razlik med flamskim in holandskim baročnim slikarstvom (katolištvo in protestantizem)	Rembrandt: Nočna straža , Anatomija dr. Tulpa, Avtoportret z belo čepico in jedkanica Stogoldinarski list; Frans Hals, Regentinje zavetišča za starce v Haarlemu; Jan Vermeer: Dekle, ki bere pismo, Mlekarica, Pogled na Delft in Umetnikov atelje	Skupinski portret, marina, veduta, interier
Značilnosti španskega slikarstva; razširjenost in pomen nabožnih podob v Španiji; vodilni predstavnik Diego Velázquez	Poznavanje glavnih značilnosti in predstavnikov španskega baročnega slikarstva	Diego Velázquez: Pivci, Las meninas in Las lanzas; Bartolomé Esteban Murillo, Brezmadežna in Beraček; Francisco de Zurbarán, Tihožitje s pomarančami	Zgodovinsko slikarstvo, žanr, tihožitje
Značilnosti francoskega slikarstva; velik pomen zgodovinskega in krajinskega slikarstva v Franciji	Poznavanje glavnih značilnosti francoskega baročnega slikarstva in posebnega pomena krajine v francoskem slikarstvu	Nicolas Poussin, Et in Arcadia ego; Claude Lorrain, Vkrcanje sv. Pavla	Arkadijska oziroma heroična krajina

► BAROK NA SLOVENSKEM

Uvod

Časovna opredelitev obdobja; pomen katoliške verske prenovne; ustanovitev, vloga in pomen Academie operosorum; Ljubljana kot žarišče baroka na Slovenskem; italijanski in srednjeevropski umetnostni vplivi; barok kot najpomembnejše in najplodnejše umetnostno obdobje po gotiki; izstop slovenskega umetnika iz anonimnosti in njegova uveljavitev v družbi

Poznavanje časovnega okvira; predstavitev prehoda v barok v povezavi s katoliško versko prenovno; poznavanje vloge in pomena Academie operosorum za razmah baroka na Slovenskem; poznavanje vloge Ljubljane kot žarišča baročne umetnosti; poznavanje baroka kot najpomembnejšega in najplodnejšega umetnostnega obdobja po gotiki

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Baročna Ljubljana, Academia operosorum

Arhitektura

Prehod v barok sprva v cerkveni arhitekturi; uveljavitev jezuitskega arhitekturnega tlorisa in razširjenost centralnega tlorisa; bistvene značilnosti in razlike med kranjskim (italijanski vplivi) in štajerskim barokom (srednjeevropski vplivi); ljubljanska baročna arhitektura kot vrh baročne arhitekture pri nas; razmah profane arhitekture (palače, dvorci); uveljavitev domačih stavbarjev (Gregor Maček)

Poznavanje tipov jezuitskega in središčnega tlorisa; predstavitev arhitekturnih značilnosti in razlik kranjskega in štajerskega baroka; poznavanje ljubljanske baročne arhitekture; predstavitev značilnosti profane arhitekture; zavest o uveljavitvi domačih mojstrov

Romarska cerkev v Novi Štifti; kapela sv. Frančiška Ksaverija pri cerkvi sv. Jakoba, Ljubljana; **Andrea Pozzo, stolnica v Ljubljani**; Jožef Hofer, romarska cerkev na Sladki Gori; Domenico Rossi, Križevniška cerkev v Ljubljani; Carlo Martinuzzi, Uršulinska cerkev v Ljubljani; Mestna hiša v Ljubljani; Candido Zulliani, Schweigerjeva hiša v Ljubljani; Matija Perski, cerkev v Gornjem Gradu; cerkev sv. Ane, Tunjice; dvorci Zemono, Dornava in Štatenberg

Kiparstvo

Razvoj zlatih oltarjev; regionalna zaznamovanost kiparstva na Slovenskem; navezava na italijanska izhodišča; uveljavitev beneško šolanih kiparjev v Ljubljani; vloga in kiparski opus Francesca Robba v Ljubljani; značilnosti štajerskega baroka (navezava na avstrijska izhodišča), družina Straub in njeno delovanje

Poznavanje značilnosti zlatih oltarjev; opredelitev regionalne odvisnosti kiparstva na Slovenskem; predstavitev značilnosti italijansko vplivanega kiparstva; poznavanje opusa Francesca Robba; predstavitev značilnosti štajerskega baroka in poznavanje dela Jožefa Strauba

Jernej Plumenberger, veliki oltar na Muljavi; Angelo Putti, Emonski škofje in portal semeniške knjižnice, Ljubljana; Jacopo Contieri, Črni kralj in bela kraljica (Afrika in Evropa); **Francesco Robba**: veliki oltar cerkve sv. Jakoba, veliki oltar Uršulinske cerkve, oltar sv. Rešnjega telesa, ljubljanska stolnica, in **Vodnjak treh kranjskih rek**, vse v Ljubljani; Jožef Straub, kužno znamenje, Maribor, in Sv. Zaharija

Zlati oltar

Slikarstvo

Razvoj vzporeden z arhitekturo in kiparstvom; vplivi iz Italije in srednje Evrope; tabelno in monumentalno stensko slikarstvo; baročni stropni iluzionizem v profani arhitekturi (mitološke vsebine); Giulio Quaglio in iluzionistično slikarstvo cerkvenih notranjščin; naslikani arhitekturni okviri za oltarje; ljubljanski krog štirih slikarjev: Valentin Metzinger, Fortunat Bergant, Franc Jelovšek in Anton Cebej; predstavitev slikarjev, njihovih značilnosti in del

Opredelitev zvrsti, vplivov in motivov baročnega slikarstva; poznavanje profanega stropnega iluzionističnega slikarstva z mitološkimi prizori; poznavanje sakralnih poslikav s Quagliem in njegovo vlogo v razvoju stropnega iluzionizma; poznavanje štirih slikarjev ljubljanskega kroga (Valentin Metzinger, Fortunat Bergant, Franc Jelovšek in Anton Cebej) in značilnosti njihovega slikarstva

Almanach, Veselo omizje; strop viteške dvorane brežiškega gradu; Johann Caspar Waginger, Heraklejeva apoteoza, Dornava; **Giulio Quaglio, Apoteoza sv. Nikolaja, stolnica v Ljubljani**; Franc Jelovšek, Sveta Družina in poslikava kupole cerkve na Sladki Gori; Valentin Metzinger, Apoteoza Frančiška Saleškega; Fortunat Bergant, Portret Ane Marije Erberg in Križev pot, Stična; Anton Cebej, Sv. Florijan

4.5.3 Rokoko

Uvod

Umetnostni slog 18. stoletja, ki se razvije v Franciji, vidneje uveljavi v Nemčiji, Avstriji in Benetkah; rokoko kot zadnja stopnja baroka; nagnjenje do dekorativnosti; uporaba značilne ornamentike nepravilnih oblik (školjčni motiv, rocaille); lahkotnost, igrivost, rafiniranost, gracioznost, moda eksotičnih motivov in predmetov

Razumevanje rokokoja kot sklepne stopnje baročne umetnosti, ki se razvije v Franciji; poznavanje glavnih značilnosti rokokojske umetnosti

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Rokoko, školjčni motiv, rocaille

Arhitektura

V nemških in avstrijskih deželah uveljavitev v monumentalni posvetni in cerkveni arhitekturi, ki je povezana z okolico (parki, vodne površine); v Franciji in večini drugih evropskih držav se izrazi predvsem v notranji opremi

Zavest o značilnostih avstrijskega in nemškega rokokoja; razumevanje oblikovanja interierja kot ključne rokokojske arhitekturne naloge; poznavanje dekorativnih značilnosti in rokokojske ornamentike

Germain Boffrand, Princesin salon v Hôtel de Soubise v Parizu; Dominikus Zimmermann, cerkev v Wiesu

Kiparstvo

Dekoratívna vloga kiparstva; pomen male plastike, posebno porcelana

Poznavanje dekorativne vloge kiparstva in uveljavitve porcelana

Franz Anton Bustelli, porcelanaste figurice comedie dell'arte

Porcelan

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Slikarstvo

Značilnosti francoskega rokokojskega slikarstva (školjčni motiv, drobljenost, valovitost oblik, poseben kolorit) in priljubljeni motivi (krajina, mitološki prizori, galantni prizori, aristokratski in meščanski portret); italijansko rokokojsko slikarstvo, raziskovanje svetlobe (razkrajanje obrisov) in priljubljeni motivi (vedute, marine); družbenokritično angleško slikarstvo; vodilni predstavniki Jean-Antoine Watteau, Jean-Honoré Fragonard, François Boucher, Giambattista Tiepolo, Antonio Canaletto in Willam Hogarth	Poznavanje glavnih značilnosti in motivov francoskega rokokojskega slikarstva; poznavanje glavnih značilnosti italijanskega rokokojskega slikarstva in pomena njegovega raziskovanja svetlobe; razumevanje pomena družbenokritične razsežnosti angleškega slikarstva za nadaljnji razvoj	Antoine Watteau, Vkrcanje za otok Kitero in Gilles; Jean-Honoré Fragonard, Gugalnica; François Boucher, Počivajoče dekline in Madame de Pompadour; Giambattista Tiepolo, Personifikacija Amerike, knezoškofijska palača v Würzburgu; Canaletto, Pogled na Sv. Marka in Doževo palačo; William Hogarth, Mariage à-la-mode	Galantne teme (fêtes galantes)
---	--	--	--------------------------------

► ROKOKO NA SLOVENSKEM

Rokokojski vpliv na Slovenskem ni močan, vidneje se uveljavi v dekoraciji posamezne notranjščine	Poznavanje uveljavitve rokokoja na Slovenskem v dekoraciji posamezne notranjščine	Romarska cerkev sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah; stopnišče in kapela v Gruberjevi palači v Ljubljani; stopnišče mariborskega gradu	Štukature
--	---	--	-----------

4.6 Umetnost 19. in 20. stoletja

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

4.6.1 Neoklasicizem

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih okoliščin (vpliv idej francoskega razsvetljenstva; francoska revolucija; Napoleonov vzpon in njegova osvajanja; nova arheološka odkritja; razvoj akademizma in historizma)	Razumevanje in ločevanje pojmov klasika, klasicizem in neoklasicizem; razumevanje vpliva arheoloških odkritij in umetnostne teorije na likovno umetnost; razumevanje razvoja akademizma in historizma	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Neoklasicizem, francosko razsvetljenje, akademizem, historizem
--	---	--	--

Arhitektura

Splošne slogovne značilnosti neoklasicistične arhitekture; obnavljanje motivov in oblik antične umetnosti; uveljavitev obsežnih perspektivnih zasnov v urbanizmu; poznavanje empira in njegove vloge v notranji opremi	Poznavanje slogovnih značilnosti neoklasicistične arhitekture; razumevanje vpliva in povzemanja antičnega arhitekturnega jezika	Jacques-Germain Soufflot, Panteon, Pariz; Karl Gotthard Langhans, Brandenburška vrata, Berlin; Pierre-Alexandre B. Vignon in drugi, La Madeleine, Pariz; Charles Percier in Léonard Fontaine, Slavolok zmage, Pariz; Karl Friedrich Schinkel, Stari muzej, Berlin	Empir
--	---	---	-------

Kiparstvo

Slogovne in motivne značilnosti neoklasicističnega kiparstva; zgledovanje po klasični antiki; neoklasicistični estetski kánon; poglobljena vsebinska obravnava antične mitologije; vodilni predstavnik Antonio Canova

Poznavanje splošnih slogovnih in vsebinskih značilnosti neoklasicističnega kiparstva; razumevanje vloge in pomena klasične antike (slogovno in vsebinsko) za neoklasicistično kiparstvo

Antonio Canova, Amor in Psihe, Paolina Borghese, Napoleon Bonaparte in Sokratova smrt (relief)

Slikarstvo

Splošne slogovne značilnosti neoklasicističnega slikarstva; poudarjena sporočilnost, vezana na antično moralo in etiko; zgodovinski motivi; vodilni predstavnik Jacques-Louis David

Poznavanje slogovnih značilnosti neoklasicističnega slikarstva; prepoznavanje novih vsebin umetniških del, vezanih na sočasne zgodovinske dogodke in moralno poučne motive iz antične zgodovine, književnosti in mitologije

Jacques-Louis David:
Prisega Horacijev,
Umorjeni Marat, Kronanje Jožefine in Napoleon na Prelazu sv. Bernarda; Jean-Auguste-Dominique Ingres, Velika odaliska

► NEOKLASICIZEM NA SLOVENSKEM

Arhitektura

Nadaljevanje močne navezanosti na baročno tradicijo; manj izrazito uveljavljanje klasicističnih slogovnih značilnosti na Slovenskem

Razumevanje posebnih razmer, ki onemogočajo širši razvoj neoklasicizma na Slovenskem; prepoznavanje posameznih slogovnih značilnosti neoklasicističnega arhitekturnega jezika

Francesco Coconi, pročelje Souvanove hiše v Ljubljani; vrtna paviljona graščine Dol pri Ljubljani; Nikolaj Pertsch, paviljon Tempelj, Rogaška Slatina

Slikarstvo

Slogovne prvine klasicizma v slikarstvu lokalnih delavnic na Slovenskem; Franc Kavčič in njegova vloga neoklasicističnega slikarja na Dunaju

Poznavanje najpomembnejših Kavčičevih del; zavest o njegovi vlogi profesorja na dunajski akademiji

Franc Kavčič, Fokion z ženo in bogato Jonko in Salomonova sodba

4.6.2 Historični slogi v arhitekturi

Zanimanje za preteklost, povezano s prebujeno narodno zavestjo; zgledovanje po zgodovinskih slogih; posnemanje slogovnih značilnosti iz preteklosti (neoromanika, neogotika, neorenesansa, neobarok) ob uporabi novih gradbenih tehnologij

Poznavanje značilnosti zgodovinskih slogov; razumevanje povezave med zanimanjem za preteklost in uporabo prvin v zgodovinskih slogih; prepoznavanje neoslogov; zavest, da pri izbiri neosloga odloča njegova simbolna narava; poznavanje uporabe novih tehničnih dosežkov in materialov pri gradnji stavb

Charles Garnier, Opera v Parizu; Georg von Riedel-Dollmann, grad Neuschwanstein, Bavarska; Charles Barry, Parlament v Londonu; Heinrich von Ferstel, Votivna cerkev, Dunaj

Historizem, historični slogi, eklekticism, neoromanika, neogotika, neorenesansa, neobarok

► HISTORIČNI SLOGI NA SLOVENSKEM

Historizem na Slovenskem

Opredeljuje politično povezanost z avstro-ogrsko monarhijo	Razumevanje uveljavitve zgodovinskih slogov v avstro-ogrski monarhiji in naslonitev na domače tradicije	Giovanni Battista Pascoli, pročelje frančiškanske cerkve v Novem mestu; Jan Vladimir Hrasky, Deželno gledališče v Ljubljani (zdaj Opera); Leopold Theyer, Filipov dvorec in Kresija v Ljubljani	
--	---	---	--

4.6.3 Inženirska arhitektura

Vpliv in posledice industrijske revolucije in novih tehnologij na arhitekturo; pojav novih gradbenih konstrukcij, ki prodirajo v jedro arhitekture in prevzemajo vse vidnejšo estetsko vlogo; nove gradbene naloge; vloga in pomen Združenih držav Amerike za razvoj nebotičniške gradnje	Razumevanje povezanosti industrijske revolucije, novih tehnologij, konstrukcij in številnih gradbenih nalog z izoblikovanjem inženirske arhitekture (železniške postaje, razstaviščne stavbe, objekti za velike razstave); poznavanje razvoja nebotičnikov in začetkov funkcionalne gradnje	Joseph Paxton, Kristalna palača, London; Gustave Eiffel, Eifflov stolp, Pariz; Louis Sullivan, Wainwrightov nebotičnik, St. Louis, Missouri	Industrijska gradnja, inženirske konstrukcije, nebotičnik
---	---	---	---

4.6.4 Romantika

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih razmer (konec Napoleonove dobe, obnovitev francoske monarhije, nacionalna gibanja, grške vojne s Turki; umetnik v 19. stoletju ustvarja dela zase in iz lastne pobude; začetek dobe razstav in časopisne umetnostne kritike); romantika kot stanje duha, njeno jedro pomeni revolucionarno, neposrednejše razumevanje sveta in človeka, pristnejši stik z naravo in globinami posameznikove duševnosti; romantika zavestno išče nove vsebine (narava, zagledanost v preteklost, eksotika, literatura) in nov likovni izraz (ustvarjalna subjektivnost)	Poznavanje ključnih kulturnozgodovinskih sprememb v družbi; razumevanje, da romantika v likovni umetnosti ni enovit pojav, je izraz »romantičnega razpoloženja«; poznavanje najpomembnejših vsebinskih in oblikovnih značilnosti romantike; razumevanje, da namesto razumskosti in moralno-didaktičnih vsebin prevladujejo čustvenost, poetika in osebne občuteni odnos do lepega	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Romantika
--	---	--	-----------

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Slikarstvo

<p>Odvisnost romantičnega slikarstva od nacionalnih tradicij; vpetost francoske romantike v družbeno dogajanje; literarni in zgodovinski motivi romantičnega slikarstva; romantično doživetje krajine in sublimno slikarstvo; vloga akvarela za razvoj angleškega krajinarstva; vodilni predstavniki Théodore Géricault, Eugène Delacroix, Caspar David Friedrich, William Turner in John Constable; Francisco Goya kot vizionar moderne umetnosti</p>	<p>Zavedanje nacionalne odvisnosti romantičnega slikarstva; poznavanje francoske dramatične slikovitosti, zavezanosti sočasnemu dogajanju, zgodovinskim in literarnim motivom; predstavitev metafizične razsežnosti krajine in njene simbolne pomenljivosti; razumevanje vloge in pomena akvarela za razvoj romantične krajine; poznavanje revolucionarnih novosti Goyevega slikarstva</p>	<p>Théodore Géricault, Splav Meduze; Eugène Delacroix: Sardanapalova smrt, Svoboda vodi ljudstvo in Alžirke; Caspar David Friedrich, Popotnik nad zamegljeno pokrajino in Menih na morskem obali; John Constable, Seneni voz; William Turner, Dež, para in hitrost in Snežni vihar na morju; Francisco de Goya: Gola maja, Portret Karla IV. in njegove družine, 3. maj 1808: streljanje upornikov in cikel jedkanic Grozote vojne</p>	<p>Krajinarstvo, individualizem, eksotičnost, orientalizem, dramatičnost, sublimno slikarstvo</p>
--	--	---	---

Kiparstvo

<p>Slogovne in vsebinske značilnosti romantičnega kiparstva</p>	<p>Poznavanje novih vsebin romantičnega kiparstva v tradiciji baročne plastike</p>	<p>François Rude, Odhod prostovoljcev iz leta 1792 (Marseljeza)</p>
---	--	---

► ROMANTIKA IN BIDERMAJER NA SLOVENSKEM

Uvod

<p>Vpliv družbenozgodovinskih razmer na uveljavitev bidermajerja kot značilne meščanske kulture v razmerah po dunajskem kongresu; romantika na Slovenskem bolj kot spremljava, kot sestavni vsebinski del (čustveni poudarek ali razpoloženski nadih)</p>	<p>Razumevanje in poznavanje razlogov za uveljavitev bidermajerja kot značilne srednjeevropske meščanske kulture; poznavanje bidermajerja kot kulturnozgodovinskega pojma, ki ponazarja odnos do življenja</p>	<p>Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji</p>	<p>Bidermajer, meščanski portret, romantična krajina</p>
---	--	---	--

Slikarstvo

<p>Vsebinske in slogovne značilnosti bidermajerja na Slovenskem; uveljavitev meščanskega portreta z vsemi nadrobnostmi noše, okrasa, meščanskega udobja in etikete (vodilni predstavniki Matevž Langus, Mihael Stroj in Jožef Tominc); vzpon krajinarstva kot popotne topografske vedute (vodilna predstavnika Marko Pernhart in Anton Karinger)</p>	<p>Predstavitev vsebinskih in slogovnih značilnosti meščanskega portreta; poznavanje vzpona krajinarstva kot meščanske interpretacije naravnih vrednot in domovinskega čustva</p>	<p>Matevž Langus, Ljubljanski trgovec Hohn; Jožef Tominc: Avtoportret, Družina Mosconovih, Družina dr. Frušiča in Podoba očeta; Mihael Stroj, Luiza Pesjakova; Marko Pernhart, Panorama s Stola in Klanško jezero v nevihti; Anton Karinger, Triglav iz Bohinja</p>	<p>Topografska veduta</p>
--	---	---	---------------------------

4.6.5 Realizem

Uvod

Oris kulturnozgodovinskih okoliščin, ki vplivajo na začetek realizma (hiter razvoj eksaktnih, naravoslovnih in tehničnih znanosti, ki se kažejo v filozofskem materializmu in življenjskem pozitivizmu, industrijska revolucija in njene posledice); realizem kot čimbolj objektivno prikazovanje resničnosti; novi socialni motivi (mestna in podeželska revščina)

Poznavanje kulturnozgodovinskih okoliščin, ki vplivajo na nastop realizma; predstavitev realizma kot smeri, ki poskuša podobo vsakdanje resničnosti prikazati čimbolj objektivno; razložiti osredotočenost slikarjev na sodobnost

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Slikarstvo

Splošne slogovne in vsebinske značilnosti realizma; politični aktivizem in zavzetost umetnikov; zapisovanje resničnosti brez razkazovanja čustev; povečevanje težaškega dela in malega človeka v slikarstvu; začetek plenerizma v barbizonski šoli; vodilni predstavniki Honoré Daumier, Gustave Courbet in Jean-François Millet

Poznavanje družbenokritične drže in aktivizma slikarjev; razumevanje neposrednega slikanja resničnosti brez razkazovanja čustev; predstavitev novega motivnega sveta realizma (kmet, delavec, mesto, svet dela); poznavanje začetkov in posledic slikanja na prostem

Honoré Daumier, V vagonu tretjega razreda in litografija Ulica Transnonain; **Gustave Courbet**, Slikarjev atelje in **Pogreb v Ornansu**; Jean-François Millet, Paberkovalke in Avemarija; Camille Corot, Most v Nantesu

Pariški salon, barbizonska šola, plenerizem, družbena občutljivost, kritika družbe, karikatura, litografija

► REALIZEM NA SLOVENSKEM

Uvod

Uveljavitev smeri v ozkem umetnostnem krogu, brez ustreznega domačega družbenega zaledja; opozorilo na evropska umetnostna središča, kjer so se slovenski umetniki šolali, ustalili in delali (München, Pariz)

Razumevanje razlogov za delovanje slovenskih umetnikov v tujini

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Slikarstvo

Temeljne slogovne in vsebinske značilnosti realizma na Slovenskem; realizem v portretnem slikarstvu (vodilna predstavnika Janez Šubic in Ivana Kobilca); žanrske in atmosferske krajinske študije (vodilni predstavnik Jurij Šubic); realistični interierji s poudarjeno psihologizacijo (Jožef Petkovšek); vloga in načela münchenske zasebne slikarske šole Antona Ažbeta

Predstavitev značilnosti slovenskega realizma pri posameznih avtorjih; védenje, da se slovenski realisti izražajo predvsem z življenjsko neposrednostjo, s sproščeno izrabo barv in svetlobe, v portretih pa iščejo osebostne poteze portretirancev in njihova duševna razpoloženja; poznavanje začetkov uporabe fotografije v slikarstvu

Janez Šubic, Podoba očeta; Jurij Šubic, Portret dr. Ivana Tavčarja in Pred lovom; Jožef Petkovšek, Doma; Anton Ažbe, Zamorka in Pevska vaja; **Ivana Kobilca: Poletje** (in njena fotografija za Poletje), Kofetarica in Otroci v travi; Ferdo Vesel, Likarice

Ažbetova slikarska šola, atmosferske krajinske študije

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Kiparstvo okoli leta 1900			
Uveljavljanje realizma v kiparstvu; vezanost na akademizem ali historizem	Poznavanje portretov kulturnih delavcev, narejenih v tem obdobju	Alozij Gangl, spomenik Valentinu Vodniku; Ivan Zajec, spomenik Francetu Prešernu, oba v Ljubljani	Akademizem

4.6.6 Začetek modernizma in impresionizem

Uvod

Impresionizem kot nov način izražanja, ki se na uradnih razstavah akademske umetnosti ne more uveljaviti; Salon zavrnjenih leta 1863 in prva razstava impresionistov leta 1874 kot alternativni načini razstavljanja; vsebinsko obračanje impresionizma k »heroizmu vsakdanjega življenja« (kavarne, zabave, praznovanja, sprehodi); obravnavanje krajinskega motiva kot čistega vizualnega vtisa	Razumevanje skupnega namena umetnikov, da se ustvarjalno razmahnejo zunaj prostorov, ki so bili dotlej namenjeni umetnosti; poznavanje novega načina izražanja, odmaknjenege od pripovednosti in simbolike, tradicionalnih pravil; razumevanje, da impresionizmu ni le za zvesto predstavljanje narave, temveč poskuša ujeti nenehno gibajočo se stvarnost	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Impresionizem, Salon zavrnjenih, neposredni čutni vtis
---	--	--	--

Slikarstvo

Splošne slogovne in vsebinske značilnosti impresionističnega slikarstva; slikanje na prostem, ki sledi svetlobnim in atmosferskim spremembam; novosti v tehniki; uveljavitev načela čistih barv; nov motivni svet; Édouard Manet kot inovator, »učitelj« in spremljevalec impresionistov; vodilni predstavniki Claude Monet, Auguste Renoir in Edgar Degas	Predstavitev slikarstva na prostem in s tem povezanih sprememb v razumevanju barve, svetlobe, motiva; poznavanje Manetove vloge kot sodobnika (spremljevalca) impresionistov; poznavanje vodilnih predstavnikov impresionizma in značilnosti njihovega slikarstva	Édouard Manet: Zajtrk na travi, Olimpija in Bar v Folies-Bergères; Claude Monet: Impresija, vzhajajoče sonce , Postaja Saint-Lazare in Lokvanji; Auguste Renoir: Gugalnica, Le Moulin de la Galette in Zajtrk veslačev; Edgar Degas, Absint in Priklon
--	---	---

► IMPRESIONIZEM NA SLOVENSKEM

Uvod

Slovenski impresionizem kot pozni odmev francoskega impresionizma in kot posebna oblika evropskega postimpresionizma; impresionizem kot nastop modernizma na Slovenskem; impresionizem v fotografiji; prve javne muzejske in galerijske zbirke	Ovrednotenje posebnega mesta slovenskega impresionizma v Evropi; predstavitev impresionizma kot prvega modernega likovnega gibanja na Slovenskem; poznavanje vloge fotografije in pomena Avgusta Bertholda; poznavanje prvih javnih muzejev in galerij	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji
--	--	--

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Slikarstvo			
Slogovne in vsebinske značilnosti slovenskega impresionizma; poudarjena osebna izpovedna nota; osredotočenost na lirično krajino (značilna »štimunga«); vodilni predstavniki Ivan Grohar, Rihard Jakopič, Matija Jama in Matej Sternen	Opredelevanje vsebinskih in slogovnih značilnosti slovenskega impresionizma; poznavanje posebnih značilnosti vsakega od štirih vodilnih predstavnikov slovenskega impresionizma in njihov osebni razvoj	Ivan Grohar: Pomlad, Macesen, Sejalec in Črednik; Rihard Jakopič: Breze v jeseni, Križanke v jeseni, Sava in Slepec; Matija Jama: Vas v zimi, Most čez Dobro in Vrbe; Matej Sternen: Rdeči parazol, Na divanu in Ležeči akt	Slovenski impresionizem, štimunga

4.6.7 Postimpresionizem

Uvod

Slogovno heterogeno obdobje, ki mu je skupna želja po raziskovanju posameznih vidikov impresionizma ter težnja po vsebinsko bogatejši in intelektualnejši umetnosti; izhodišče za umetnostne smeri ekspresionizma, nadrealizma in abstrakcije; opaznost umetnikov z izvornim osebnim izrazom; vpliv neevropskih kultur na umetniško ustvarjalnost	Razumevanje postimpresionizma kot heterogenega obdobja, ko umetniki raziskujejo posamezne vidike impresionizma; prepoznavanje novih intelektualnih pobud; zavest o medkulturnih vplivih	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Postimpresionizem
---	---	--	-------------------

Slikarstvo

Predstavitev posameznih osebnosti in značilnosti njihove umetniške govornice, Cézannovo raziskovanje stvarnosti in njegov vpliv na umetnost 20. stoletja; van Goghovo osebno doživetvo slikarstvo; slogovne in vsebinske novosti Gauguinove umetnosti; Georges Seurat in raziskovanje barve; začetki razvoja plakatne umetnosti (Henri de Toulouse-Lautrec)	Poznavanje glavnih predstavnikov postimpresionizma (Paul Cézanne, Paul Gauguin in Vincent van Gogh) in njihovih usmeritev; predstavitev njihovega sloga slikanja in njihovega vpliva na umetnost 20. stoletja; poznavanje značilnosti pointilizma; razumevanje vloge Toulouse-Lautreca za razvoj plakata	Georges Seurat, Nedeljski popoldan na otoku La Grande Jatte; Vincent van Gogh: Avtoportret z obrito glavo, Zvezdna noč in Žitno polje s kromarji; Paul Gauguin: Rumeni Kristus, Zdrava, Marija! in Od kod prihajamo, kdo smo, kam gremo?; Paul Cézanne: Velike kopalke, Gora Sainte-Victoire in Tihožitje; Henri de Toulouse-Lautrec, litografija La Goulue	Pointilizem, plakat
---	--	---	---------------------

Kiparstvo

Odmik od akademizma 19. stoletja k novim kiparskim tehnikam in novim interpretacijam tradicionalnih motivov; vodilni predstavnik Auguste Rodin	Poznavanje prispevka Augusta Rodina k razvoju novih kiparskih tehnik in interpretacij motivov	Auguste Rodin: Misllec, Meščani Callaisa , Poljub in Vrata pekla	
--	---	--	--

4.6.8 Simbolizem

Uvod

Simbolizem kot odziv na impresionizem; koncept simbolistične umetnine kot ideje, izražene z likovno govorico simbolov; tesna povezanost s simbolistično literaturo; napoved ekspresionizma in nadrealizma 20. stoletja

Védenje, da se simbolizem oblikuje kot odziv na impresionizem; zavest o poudarjeni osebni izpovednosti z govorico simbolov; poznavanje pomena simbolizma za razvoj ekspresionizma in nadrealizma

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Simbolizem

Slikarstvo

Slogovna neenotnost; vsebinska povezanost s simbolistično literaturo; poudarek na subjektivnosti in osebnih simbolih

Poznavanje slogovne neenotnosti simbolističnega slikarstva in vsebinske povezanosti s simbolistično literaturo

Gustave Moreau, Saloma ali Prikazen; Odilon Redon, Kiklop; Edvard Munch, Krik

Dekadenca

4.6.9 Secesija

Uvod

Secesija kot nova likovna ustvarjalnost, ki se loči od uradno priznanih akademskih združenj; mednarodno gibanje za prenovo dekorativnih in uporabnih umetnosti in arhitekture; uveljavitev novih estetskih idealov in svobodnejšega umetnostnega izraza; uporaba sodobnih tehnoloških možnosti in materialov

Poznavanje mednarodne narave gibanja in različnih poimenovanj sloga; predstavitev glavnih vsebinskih in oblikovnih novosti; poudarek na dekorativni naravi sloga in njegovi uveljavitvi v arhitekturi in notranji opremi

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Secesija, art nouveau, Jugendstil, stile Liberty

Arhitektura

Secesijski slog se kaže predvsem v arhitekturni dekoraciji in uporabi novih materialov; arhitekt oblikuje celostno umetnino (od hiše do notranje opreme); vodilni predstavniki Victor Horta, Otto Wagner, Josef Hoffmann in Antonio Gaudí

Prepoznavanje secesijskih dekorativnih prvin; poznavanje vloge novih materialov in njihove uporabe v arhitekturi; zavest o stanovanjski hiši kot celostni umetnini; poznavanje glavnih značilnosti dunajske secесије in njen pomen za slovensko umetnost

Josef Maria Olbrich, paviljon Secesija na Dunaju; Josef Hoffmann, Palais Stocklet v Bruslju (pogled v jedilnico); Jože Plečnik, Zacherlova hiša na Dunaju; Victor Horta, stopnišče v hiši Tassel v Bruslju; Otto Wagner, Fajančna hiša (Majolikahaus) in paviljon za podzemno železnico na Karlovem trgu na Dunaju; Antonio Gaudí, Sagrada Familia, park Güell in hiša Milá v Barceloni

Uporabna umetnost

Načrtovanje predmetov za vsakdanjo uporabo, opreme, pohištva; uveljavitev značilnega ornamentalnega secesijskega sloga

Prepoznavanje uporabe značilne secesijske dekorativne linije pri oblikovanju predmetov za vsakodnevno rabo

René Lalique, sponka za pas; Émile Gallé, vaza Magnoliје

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Slikarstvo

Oblikovne in vsebinske značilnosti secesijskega slikarstva; uveljavitev plakata kot razširjenega umetniškega izdelka	Predstavitev oblikovnih in vsebinskih značilnosti secesijskega slikarstva; razumevanje razvoja plakadne umetnosti in začetkov umetniškega oglaševanja	Gustav Klimt, Portret Adele B. Bauer in Poljub; Alfons Mucha, Plakat za Sarah Bernhardt v vlogi Medeje	Umetniški plakat
--	---	--	------------------

► SECESIJA NA SLOVENSKEM

Uvod

Vežanost začetkov secesijske umetnosti na Slovenskem na popotresno obnovo Ljubljane	Poznavanje razlogov za uveljavitev secesijske umetnosti v Ljubljani	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	
---	---	--	--

Arhitektura

Secesijska arhitektura kot najnaprednejša smer v popotresni gradnji; uveljavitev dunajskega secesijskega sloga; predstavitev nekaterih skupnih slogovnih rešitev secesije na Slovenskem; vloga Maksa Fabianija kot urbanista in arhitekta ter s tem povezani začetki moderne arhitekture v Sloveniji	Poznavanje izraza secesijska Ljubljana; védenje, da secesija na Slovenskem nastaja z naslonitvijo na dunajske arhitekturne rešitve; predstavitev in ovrednotenje Fabianijeve vloge v urbanizmu in arhitekturi popotresne Ljubljane	Friedrich Sigmundt, Urbančeva veleblagovnica; Josip Vancaš, Grand hotel Union; Maks Fabiani, Miklošičev trg in Bambergova hiša, vse v Ljubljani	Secesijska Ljubljana
--	--	---	----------------------

Kiparstvo

Secesijsko kiparstvo kot ena najnaprednejših likovnih smeri na Slovenskem	Predstavitev secesijskega kiparstva kot najnaprednejše likovne smeri svojega časa; prepoznavanje secesijskih oblikovnih kiparskih značilnosti	Franc Berneker, spomenik Primožu Trubarju, Ljubljana	
---	---	--	--

Slikarstvo

Secesijsko slikarstvo	Predstavitev likovnih značilnosti	Hinko Smrekar, Gospa Judit	Peskano steklo, grafična oprema
-----------------------	-----------------------------------	----------------------------	---------------------------------

4.6.10 Arhitektura 20. stoletja

► ARHITEKTURA PRVE POLOVICE 20. STOLETJA

Uvod

Nastop modernizma v arhitekturi v povezavi z razmahom funkcionalizma (oblika stavbe mora upoštevati in odsevati njeno namembnost ter poudarjati konstrukcijo) in z nasprotovanjem dekorativnosti; uporaba novih gradbenih materialov in novih konstrukcijskih zasnov; arhitektura za množično rabo; arhitektura kot nosilka socialnih programov in utopičnih demokratičnih zahtev	Zmožnost predstavitve ideje funkcionalizma in njene izpeljave v arhitekturi; poznavanje uporabe novih materialov, ki omogočajo racionalno in standardizirano gradnjo; poznavanje glavnih značilnosti moderne arhitekture	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Funkcionalizem, »forma sledi funkciji«
---	--	--	--

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Bauhaus

Šola sodobnega oblikovanja, arhitekture in obrti; oblikovanje vizije celostne umetnosti, ki naj poveže vse umetnostne zvrsti; prepletenost obrtniškega in industrijskega dela; industrijska estetika; želja, da je umetnost odsev družbenih sprememb in da bo z dobro oblikovanimi izdelki ustvarjena boljša družba

Poznavanje pomena Bauhauusa kot prve sodobne šole modernega oblikovanja; poznavanje osnovnih načel in usmeritev šole

Walter Gropius, Bauhaus, Dessau; izdelki umetne obrti in oblikovanja šole Bauhaus

Bauhaus, celostna umetnost, industrijska estetika

Le Corbusier in začetek mednarodnega sloga

Ključni oblikovalec mednarodnega sloga; pojmovanje hiše kot stroja za bivanje; utemeljitelj modernega urbanizma (osredotočenost istovrstnih dejavnosti na posameznih mestnih območjih; prosto postavljanje uličnih blokov v stavbno mrežo); nosilec modernega sloga v arhitekturi s prepoznavnimi značilnostmi (odprto oblikovani tloris, ravna pohodna streha, vogalno okno, gladko obdelani stavbni kubusi, ki oblikujejo abstraktne kompozicije, sestavljanje vodoravnih in navpičnih linij)

Poznavanje Le Corbusierovega koncepta hiše kot stroja za bivanje; poznavanje temeljnih značilnosti in idej modernega urbanizma; začetek mednarodnega sloga in njegove arhitekturne značilnosti

Le Corbusier: vila Savoye, Poissy, Unité d'habitation, Marseille (Marsejski blok), načrt Voisin ali načrt za mesto s tremi milijoni prebivalcev in **Notre-Dame-du-Haut, Ronchamp**

Mednarodni slog, odprto oblikovani tloris, ravna pohodna streha, vogalno okno, »hiša je stroj za bivanje«, moderni urbanizem

Frank Lloyd Wright in organska arhitektura

Uveljavitev organske arhitekture; prilagajanje arhitektonskih oblik naravi; prevladujoča horizontala

Poznavanje Wrightove odprte in organsko raščene arhitekture

Frank Lloyd Wright: hiša družine Robie v Chicagu, hiša nad slapom v Bear Runu in Guggenheimov muzej v New Yorku

Organska arhitektura

► ARHITEKTURA DRUGE POLOVICE 20. STOLETJA

Uvod

Obnova evropskih mest po opustošenju druge svetovne vojne; politična, gospodarska, intelektualna moč Združenih držav Amerike, ki se kaže v novem videzu splošno sprejetega mednarodnega sloga; široka povojna uveljavitev arhitekture mednarodnega sloga vodi k uniformnosti in brezosebni arhitekturnih gradenj; poskusi odmika od racionalizma v arhitekturi; uveljavitev idej kritičnega regionalizma

Razumevanje obnove porušene Evrope kot možnosti uresničitve idej mednarodnega sloga; zavedanje, da v ZDA mednarodni slog postane izraz (gospodarske, politične) moči; zavest o široki povojni uveljavitvi mednarodnega sloga; zavest o njegovi vse večji neizraznosti, neprijateljnosti; iskanje novih rešitev

Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji

Kritični regionalizem

Mies van der Rohe in mednarodni slog kot svetovni pojav

Eden najvidnejših predstavnikov mednarodnega sloga; prvi načrtuje steklene stolpnice; uveljavljanje ZDA kot središča politične in gospodarske moči tudi na arhitekturnem področju	Zavest o van der Rohejevem prispevku k mednarodnemu slogu	Ludwig Mies Van der Rohe, nemški paviljon za svetovno razstavo, Barcelona, in Seagramova stolpnica, New York; Oscar Niemeyer, Trg treh sil, Brazilija; Eero Saarinen, Terminal TWA, Letališče J. F. Kennedyja, New York; Jorn Utzon, Opera v Sydneyju	»Manj je več«
---	---	---	---------------

Postmodernizem

Kot slogovno neenotna arhitektura, značilno eklektična, z raznovrstnimi arhitekturnimi citati, ironična, pogosto karikirano predeluje pretekle sloge in pri tem uporablja najsodobnejšo tehnologijo; vračanje k tradicionalni urbanosti	Prepoznavanje postmodernistične arhitekture in njenih značilnosti	Charles Moore, Italijanski trg v New Orleansu; Ieoh Ming Pei, piramida v Louvru, Pariz; Renzo Piano in Richard Rogers, Center Pompidou, Pariz; Frank O. Gehry, Guggenheimov muzej, Bilbao	Postmodernizem, dekonstruktivizem
---	---	---	-----------------------------------

Danes sožitje različnih usmeritev

Visokotehnoška arhitektura, dekonstruktivizem, kritični regionalizem, neomodernizem ...	Zavest o sodobnem sobivanju različnih slogovnih usmeritev
---	---

► SLOVENSKA ARHITEKTURA 20. STOLETJA

► Arhitektura prve polovice 20. stoletja na Slovenskem

Uvod

Družbenoekonomske razmere na Slovenskem (konservativnost okolja, manj razvita industrija in infrastruktura); Dunaj kot prostor oblikovanja in uveljavitve vodilnih predstavnikov moderne slovenske arhitekture; raznovrstna slogovna usmeritev prve polovice 20. stoletja (sprva secesijski dekorativizem, ekspresionistično zaznamovano iskanje narodnega sloga, Plečnikovo upoštevanje klasičnega arhitekturnega izročila); prevlada zmerne funkcionalizma v tridesetih; vodilni predstavniki moderne arhitekture na Slovenskem Maks Fabiani, Jože Plečnik in Ivan Vurnik	Razumevanje vpliva družbenoekonomskih razmer na postopno uveljavljanje moderne arhitekture na Slovenskem; predstavitev dela utemeljiteljev moderne arhitekture na Slovenskem; poznavanje slogovne usmeritve slovenske arhitekture prve polovice 20. stoletja in uveljavljanje zmerne funkcionalizma	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji
---	---	--

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Jože Plečnik			
Tri pomembna obdobja njegovega delovanja (dunajsko, praško in ljubljansko); slogovni razvoj od secesije do osebno zaznamovanega sloga, modernega klasicizma; Plečnikova vloga in pomen v slovenski arhitekturi 20. stoletja, arhitektura Plečnikove šole	Predstavitev treh obdobj Plečnikovega ustvarjalnega opusa; poznavanje njegovega slogovnega razvoja in upoštevanja klasičnega arhitekturnega izročila	Jože Plečnik: cerkev Svetega Duha na Dunaju, preureditev Hradčanov v Pragi, Tromostovje, NUK in Žale v Ljubljani	Plečnikova Ljubljana, Plečnikova šola za arhitekturo, moderni klasicizem
Ivan Vurnik			
Eden pionirjev modernizma; oblikovanje slovenskega narodnega sloga v okviru postsecesijske arhitekture; pozneje uveljavitev zmerne funkcionalizma	Prepoznavanje barvno izraznih dekorativnih prvin Vurnikovega slovenskega narodnega sloga; zavest o funkcionalističnih prvinah v njegovem poznejšem opusu	Ivan Vurnik: Zadržna gospodarska banka v Ljubljani, Sokolski dom na Taboru, Ljubljana, in športno kopališče v Radovljici	Slovenski narodni slog
Vladimir Šubic			
Predstavnik zmerne funkcionalizma, arhitekt ljubljanskega Nebotičnika	Predstavitev Vladimirja Šubica kot arhitekta Nebotičnika	Vladimir Šubic, Nebotičnik, Ljubljana	

► Arhitektura druge polovice 20. stoletja na Slovenskem

Uvod

Hiter razvoj mest po drugi svetovni vojni; novonastala mesta; nadaljnja širitev funkcionalizma in uveljavitev predvsem dveh stavbnih tipov, stolpnice in paviljonske stavbe; v poznih sedemdesetih s postmodernizmom ponovna uveljavitev strnjene bloka	Poznavanje hitrega razvoja in nastanka mest po drugi svetovni vojni; zavest o povojni uveljavitvi prvin mednarodnega sloga in o njegovem prilagajanju družbenim razmeram	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji
---	--	--

Edvard Ravnikar

Najvidnejši arhitekt in urbanist obdobja druge polovice 20. stoletja	Poznavanje dela in slogovne usmeritve arhitekture in urbanizma Edvarda Ravnikarja	Edvard Ravnikar: načrt mesta Nova Gorica, občinska stavba v Kranju in Trg republike v Ljubljani
--	---	---

Edo Mihevc

Predstavnik podaljšane funkcionalizma, gradi značilne poslovne stavbe in turistične objekte	Poznavanje ključnih poslovnih in turističnih objektov Eda Mihevca	Edvard Mihevc, Kozolec in Metalka, oboje v Ljubljani
---	---	--

Uveljavitev povojne generacije funkcionalistov Ravnikarjeve šole

Savin Sever, Milan Mihelič, Stanko Kristl	Poznavanje arhitektov prve povojne generacije Ravnikarjeve šole, njihove slogovne usmeritve in ključnih del	Milan Mihelič, Mednarodna samodejna telefonska centrala; Stanko Kristl, Univerzitetni klinični center; Savin Sever, tiskarna Mladinske knjige, vse v Ljubljani	
---	---	--	--

Nastop postmodernizma in vrnitev k tradicionalnemu mestu

Poznavanje postmodernistične arhitekture in ključnih spomenikov	Skupina Kras, stavba občinske skupščine v Sežani
---	--

4.6.11 Slikarstvo in kiparstvo 20. stoletja

► MODERNISTIČNI -IZMI IN DOBA ZGODOVINSKIH AVANTGARD

Uvod

Opredelitev pojma modernizem; sprememba pomena in položaja umetnosti v družbi; hotenje po novosti (invenciji) kot bistveni sestavini umetnosti; opredelitev avantgardnih gibanj in njihovih skupnih značilnosti; pomen manifesta ob uveljavitvi avantgardnih skupin	Opredelitev modernizma in njegove temeljne značilnosti; poznavanje skupnih značilnosti avantgardnih gibanj in njihovega nastopanja	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Modernizem, avantgarda, manifest, invencija
---	--	--	---

Fauvizem

Fauvizem kot slikarska smer brez natančno izdelanega programa; družji jo uporaba močnih čistih barv in poenostavljenih ploskovitih oblik; vodilni predstavnik Henri Matisse	Razumevanje fauvizma kot slikarske smeri, ki stopnjuje moč izraza z uporabo čistih barv	Henri Matisse: Portret z zeleno črto, Ples in Rdeča soba	Fauvizem
---	---	--	----------

Ekspressionizem

Ekspressionizem kot protest zoper družbeno dogajanje; intenzivne barve in deformacija oblik kot osebni izraz razpoloženja in duhovnega doživetja; naslonitev na primitivno in eksotično umetnost; pomen in uporaba grafike; ekspresionistični skupini Die Brücke (Most) in Der blaue Reiter (Modri jezdec); vodilni predstavniki Ernst Ludwig Kirchner, Emil Nolde in Franz Marc	Poznavanje vsebinskih in oblikovnih novosti ekspresionističnega slikarstva; predstavitev predhodnikov ekspresionizma ter skupin Die Brücke in Der blaue Reiter	Ernst Ludwig Kirchner, Avtoportret z modelom; Emil Nolde, Ples okoli zlatega teleta; Franz Marc, Modri konj 1	Ekspressionizem, Die Brücke, Der blaue Reiter
--	--	---	---

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Kubizem			
Vzpostavitev novih oblikovnih in konceptualnih načel; spremenjena načela kompozicije in perspektive; analitično razstavljanje predmetov na geometrijske oblike; vpliv afriške umetnosti na oblikovanje; simultanost dogajanja kubističnega jezika; kolaž kot nova tehnika; vodilna predstavnik Pablo Picasso in Georges Braque	Poznavanje pomena novih oblikovnih načel kubizma; védenje o vplivu afriške umetnosti na oblikovanje kubizma	Pablo Picasso: Avignonske gospodične, Tihožitje s pletenim sedežem in Guernica ; Georges Braque, Portugalec	Kubizem, kolaž
Futurizem			
Gibanje, ki poudari potrebo po prelomu s preteklostjo; osrediščenje na prihodnost, povečevanje tehnike, vojne, hitrosti, gibanja; ponazoritev razgibanosti v časovnem zaporedju; vodilni predstavniki Carlo Carrà, Umberto Boccioni in Giacomo Balla	Razumevanje futurizma kot gibanja, ki je rušilno razpoloženo do preteklosti in slavi sodobno civilizacijo; prepoznavanje hkratnosti dogajanja in gibanja v oblikovni likovni govorici	Carlo Carrà, Pogreb anarhista Gallija; Umberto Boccioni, Edinstvene oblike nadaljevanja v prostoru; Giacomo Balla, Dinamizem psa na vrvici	Futurizem
Konstruktivizem			
Zahteva, naj bo umetnost uporabna v vsakdanjem življenju; ideja, da je umetnik delavec; uporaba novih materialov pri konstruiranju sil in napetosti v prostoru; vodilni predstavniki Vladimir Tatlin, Naum Gabo in Antoine Pevsner	Razumevanje konstruktivizma kot smeri, ki poudarja povezanost umetnosti in življenja; prepoznavanje načela konstruiranja sil in napetosti v prostoru	Vladimir Tatlin, Spomenik tretji internacionali; Naum Gabo, Ženska glava; Antoine Pevsner, Konstrukcija	Konstruktivizem
Dadaizem			
Dadaizem kot posebna umetniška drža, ki vključuje provokacijo in ironijo; umetniški upor proti obstoječemu redu; problematiziranje umetnosti in vzpostavljanje novih oblik umetnostnega izraza; močan vpliv na nadrealizem; vodilna predstavnik Marcel Duchamp in Kurt Schwitters	Razumevanje dadaizma kot upora proti obstoječemu redu; poznavanje dadaističnega problematiziranja umetnosti in vzpostavljanja novih oblik umetnostnega izraza	Marcel Duchamp: Akt, ki se spušča po stopnišču, Fontana in L. H. O. O. Q.; Kurt Schwitters, Merzbild 25A: konstelacija	Dadaizem, fotomontaža, ready-made, asemblaž
Nadrealizem			
Nov pogled na življenje in svet; neobremenjeno, impulzivno ustvarjanje, razumljeno kot psihični avtomatizem; vključevanje toka podzavesti in sanj; uvajanje novih slikarskih tehnik in vzpostavitev različnih ustvarjalnih prijemov; vodilni predstavniki Max Ernst, Joan Miró, Salvador Dalí, Marc Chagall, René Magritte in Paul Klee	Razumevanje nadrealističnega pogleda na svet ter vključevanja sveta podzavesti in sanj v življenje in ustvarjanje; poznavanje novih slikarskih tehnik in različnih prijemov pri nadrealističnem ustvarjanju	Max Ernst, Nevestina toaleta; Salvador Dalí, Vztrajnost spomina; René Magritte, Evklidovi sprehodi; Joan Miró, Nizozemski interier; Paul Klee, Portret gospe P. na jugu; Marc Chagall, Avtoportret s sedmimi prsti	Nadrealizem, psihični avtomatizem

Abstraktne smeri

Ne kot smer ali zgodovinski slog, ampak kot način likovnega izražanja, ki se v raznih oblikah ohranja do danes; slike imajo samo likovno vsebino; barva, oblika, kompozicija, ploskev, prostornina spregovorijo same zase; različne usmeritve, lirična in geometrična abstrakcija; vodilni predstavniki Vasilij Kandinski, Piet Mondrian, Kazimir Malevič in suprematizem

Poznavanje abstraktne (nefiguralne, brezpredmetne) umetnosti kot posebnega likovnega izražanja, ki ne obnavlja oblik iz stvarnega sveta in nima vsebine v pravem pomenu besede; védenje, da stopajo v ospredje prvine likovnega izražanja; ločevanje lirične in geometrične abstrakcije

Vasilij Kandinski, **Kompozicija IV** in Črni lok; Piet Mondrian, Drevo in Kompozicija z rdečo, rumeno in modro; Kazimir Malevič, Suprematistična kompozicija in Črni kvadrat na belem ozadju

Postopek abstrahiranja, abstraktna umetnost, lirična in geometrična abstrakcija, suprematizem

Kiparstvo prve polovice 20. stoletja

Novi materiali in različni načini obdelave kipa; usmerjenost k abstrakciji; sopostavljanje polnih in praznih form; vključevanje t. i. notranjega prostora s kotanjami; vodilni predstavniki Constantin Brancusi, Hans Arp, Henry Moore in Alberto Giacometti

Poznavanje kiparstva prve polovice 20. stoletja kot vzporednice slikarskemu raziskovanju; zavest o uporabi novih materialov, o usmeritvi k abstrakciji, o sopostavljanju polnih in praznih oblik, o vključevanju notranjega prostora in o gibljivi plastiki

Constantin Brancusi, Poljub in Ptica v prostoru; Hans Arp, Portret Tristana Tzara

Polne forme, prazne forme, notranji prostor

► SLIKARSTVO IN KIPARSTVO PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Eksodus evropskih umetnikov v Ameriko in vzpon New Yorka kot novega središča sodobne umetnosti sredi stoletja; abstraktni ekspresionizem kot ameriški prispevek k moderni umetnosti (slikarstvo barvnega polja, slikarstvo geste); gibljive plastike – mobilij; popart s tematiko cenene porabniške kulture kot odziv na umetnost za elite in odziv na filozofsko osnovo abstraktnega ekspresionizma; vznik množične kulture; naglo zaporedje več umetnostnih smeri (opart, kinetična umetnost, minimalizem, fotorealizem); razčlenjevanje umetniškega predmeta in uveljavitev konceptualizma; umetnost v zunajgalerijskih prostorih (landart); vloga sodobnega umetnostnega sistema (umetniki, kritiki, galeristi, zbiralci, moč medijev); vloga velikih razstav sodobne umetnosti

Poznavanje zgodovinskih okoliščin, ki privedejo do vzpona newyorške šole po drugi svetovni vojni; poznavanje vsebinskih in oblikovnih značilnosti abstraktnega ekspresionizma; poznavanje in razlaga vsebinskih in oblikovnih novosti poparta; prepoznavanje in navedba ključnih usmeritev in značilnosti umetnosti druge polovice 20. stoletja; zavedanje o pomenu in vlogi sodobnega umetnostnega sistema

Jackson Pollock, Številka 3; **Mark Rothko**, **Številka 8**; **Henry Moore**, **Kralj in kraljica** in Ležeča figura; Alberto Giacometti, Visoka figura; Alexander Calder, Lok cvetličnih lističev; Victor Vasarely, sitotisk CTA 102; Andy Warhol, sitotisk Pločevinka Campbellove juhe in Dvignih Marilyn; Lucio Fontana, Prostorski koncept; Donald Judd, Brez naslova; Robert Smithson, Spiralni pomol; George Segal, Newyorški bar; Francis Bacon, Študija papeža Inocenca IX.; Joseph Beuys, Kako pojasniti slike mrtvemu zajcu

Abstraktni ekspresionizem, akcijsko slikarstvo, barvno polje, gesta, popart, opart (optična umetnost), arte povera, minimalizem, konceptualizem, landart, kinetična umetnost (mobilij), fotorealizem

► SLOVENSKO SLIKARSTVO IN KIPARSTVO 20. STOLETJA

Uvod v slikarstvo in kiparstvo 20. stoletja na Slovenskem

20. stoletje kot čas utrjevanja slovenske samozavesti (vloga Ljubljane kot prestolnice); med vojnama umetniki študirajo v tujini (Pariz, Praga, Zagreb); z impresionizmom sledenje razvoju modernizma v zahodni Evropi; počasno prodiranje abstrakcije in ohranjanje predmetno prepoznavne zasnove likovnega dela (barvni realizem); takoj po drugi svetovni vojni kratko obdobje socialističnega realizma; v 50. letih prvi primeri abstraktne umetnosti in njena uveljavitev v 60. letih	Zavedanje o postopnem razvoju modernizma na Slovenskem; zavest o počasnem prodiranju novosti zaradi konservativnosti kulturnega prostora	Izbrani primeri umetniških del po učiteljevi presoji	Socialistični realizem
--	--	--	------------------------

► Slovensko slikarstvo in kiparstvo prve polovice 20. stoletja

Ekspressionizem in nova stvarnost

Odziv na spremembe, vpliv kataklizme prve svetovne vojne; heterogeno gibanje; avtorje veže oblikovni subjektivizem (deformacija oblik, ekspresivno popačenje); ekspresionizem kot močna čustvena izraznost; poudarjeno zavzemanje za duhovno prenavo; nova stvarnost kot smer, ki odslikava predmetni svet okrog sebe; vodilni predstavniki France in Tone Kralj, Veno Pilon in Božidar Jakac	Razumevanje slovenskega likovnega ekspresionizma kot odgovora na izkušnjo prve svetovne vojne in poveljne stvarnosti; prepoznavanje oblikovnih in vsebinskih značilnosti ekspresionizma in nove stvarnosti	France Kralj: Umetnik, Umetnikova družina in Kmečki in mestni otroci; Tone Kralj: Zadnja večerja, Avtoportret z ženo in Slovenska svatba; Veno Pilon: Portret Marija Kogoja, Romarska cerkev v Logu pri Vipavi in Tihožitje s hruško; Božidar Jakac, Koncert in Ulica ponoči	Nova stvarnost
---	--	--	----------------

Slovenska avantgarda in nadrealizem

Kratkotrajnost, omejenost na ozek krog ljudi, mednarodna usmerjenost; delovanje skupine pri reviji Tank in multimedijsko povezovanje vej umetnosti (likovnost, glasba, gledališče, literatura) v umetniški dogodek; Avgust Černigoj kot utemeljitelj konstruktivizma na Slovenskem na likovnem področju; povezave z italijanskim futurizmom; Stane Kregar kot nadrealist, po drugi svetovni vojni pa začetnik abstraktne umetnosti pri nas	Zavest o kratkotrajnosti slovenske avantgarde in njeni mednarodni usmerjenosti; poznavanje novomeške pomladi; védenje o delovanju skupine pri reviji Tank in večmedijskem povezovanju umetnosti v umetniški dogodek; poznavanje vloge Černigoja kot utemeljitelja konstruktivizma na Slovenskem na likovnem področju; poznavanje Kregarjevega nadrealizma in poveljne abstrakcije	Naslovnica revije Tank; Avgust Černigoj, Portret Srečka Kosovela; Stane Kregar, Večer v maju	Novomeška pomlad, revija Tank, povezovanje med različnimi zvrstmi umetnosti
--	---	--	---

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
---------	-------	--------------------	-------------------

Barvni realizem

Značilno ohranjanje figuralne osnove likovnega dela v umetnosti pred drugo svetovno vojno; vrnitev k tradicionalnim ikonografskim temam; družbenokritični poudarki v umetnosti; glavni predstavniki Gojmir Anton Kos, Miha Maleš in France Mihelič

Poznavanje barvnega realizma kot smeri, ki ohranja figuralno osnovo likovnega dela in pomeni vračanje k tradicionalnim ikonografskim temam

Gojmir Anton Kos, Tihožitje z vinskim kozarcem; Miha Maleš, Spomin na Benetke; France Mihelič, Ptujška Gora

Barvni realizem, družbenokritična umetnost

► Slovensko kiparstvo in slikarstvo druge polovice 20. stoletja

Umetnost po drugi svetovni vojni

Uveljavitev modernizma po letu 1950; modernistična figuralika in osebna izrazna likovna govorica avtorjev; prehod v abstrakcijo v slikarstvu in kiparstvu; vodilni predstavniki Gabrijel Stupica, Marij Pregelj, France Mihelič, Zdenko Kalin, Drago Tršar, Jakob Savinšek, Stane Kregar in Zoran Mušič; nastop informela

Poznavanje povojnih usmeritev slovenskega slikarstva, modernistična figuralika, abstrakcija, informel; prepoznavanje oblikovnih in vsebinskih značilnosti posameznih usmeritev

Gabrijel Stupica: Miza z igračkami, Veliki svetli avtoportret in Zmagoslavje Flore; **Marij Pregelj, Pompejansko omizje** in Avtoportret; France Mihelič, Kvintet; Zdenko Kalin, Otroške igre III; Stane Kregar, Po žetvi; Drago Tršar, Človek v času in prostoru; Jakob Savinšek: Portret Mile Kačič, spomenik Ivanu Tavčarju in Ženski torzo; Zoran Mušič, Preprosta ograda in Nismo poslednji, Slavko Tihec, Akvamobil/kinetični objekt: križi

Modernistična figuralika, abstrakcija, informel

Ljubljanska grafična šola

Skupina umetnikov med vojnama, ki se intenzivno ukvarja z grafiko, po drugi svetovni vojni vpliva na nastanek Ljubljanske grafične šole in uveljavitev Mednarodnega grafičnega bienala v Ljubljani; kakovost in pomen slovenske grafike v svetovnem merilu; vodilni predstavniki Božidar Jakac, Riko Debenjak, Miha Maleš, Marjan Pogačnik, Lojze Spacal, France Mihelič in Janez Bernik

Poznavanje Ljubljanske grafične šole in njenega razmerja z Mednarodnim grafičnim bienalom v Ljubljani, zavest o kakovosti in pomenu slovenske grafike v svetovnem merilu

Riko Debenjak, jedkanica Kraška kariatida; France Mihelič, lesorez Mrtvi kurent; Miha Maleš, monotipija Makedonke; Marjan Pogačnik, jedkanica Pomladna svečanost; Lojze Spacal, lesorez Kraški portal; Janez Bernik, barvna jedkanica in akvatinta Pismo

Ljubljanska grafična šola, ljubljanski Mednarodni grafični bienale

Vsebine	Cilji	Temeljni spomeniki	Pomembnejši pojmi
Nastop neoavantgard			
Skupina OHO kot neoavantgarda šestdesetih let; sočasnost z evropskimi umetnostnimi tokovi, podiranje tradicionalnega statusa galerijske umetnosti s hepeningi, performansi, javnimi nastopi; neokonstruktivizem	Zavest o delovanju in razsežnostih neoavantgardne skupine OHO	OHO (Milenko Matanović), Žito in vrvica; OHO (Marko Pogačnik), Mavčni odlitki stekleničk in drugih predmetov; Dušan Tršar, svetlobni objekt SO IV	Neoavantgarda, hepening, performans, neokonstruktivizem
Premik iz modernizma v postmodernizem			
Pojav nove podobe kot prevlade figuralike nad abstrakcijo; skupina Irwin kot retroavantgarda osemdesetih in devetdesetih let z značilnim uporabljanjem in navajanjem zgodovinskih avantgard (retroprincip, eklekticizem, uprizarjanje ideologije); procesi v umetnosti devetdesetih let in sodobna umetnost, ambientalni umetniški projekti, umetniški projekt spaja različne medijske prakse (pomen tehnologije)	Zavest o novi podobi kot premiku iz modernizma v postmodernizem in o procesih v sodobni umetnosti	Živko Marušič, Uspavanka ali tri krave za štiri; Emerik Bernard, Istrski palimpsest; Jože Slak Đoka, Povšetova mast bi fri; Irwin, Kapital	Nova podoba, postmodernizem, retroavantgarda, prostorske instalacije, videoumetnost, večmedijska umetnost

4.7 Izbor temeljnih spomenikov

Pri nalogah odprtega, esejističnega tipa, to je v delu B obeh izpitnih pol, je na voljo ta izbor temeljnih spomenikov (navedeni so po zaporedju iz predmetnih izpitnih vsebin, kjer so označeni s krepko pisavo):

Izpitna pola 1 – del B

1. Vaška situla, ok. 500 pr. n. št.
2. Partenon, Atene, 447–432 pr. n. št.
3. Miron, Metalec diska, ok. 450 pr. n. št.
4. Panteon, Rim, 118–125
5. Cerkev San Vitale, Ravena, 526–547
6. Cerkev Saint-Sernin, Toulouse, ok. 1080–ok. 1120
7. Zahodni portal cerkve Saint-Lazare, Autun, 1130–1135
8. Cerkev Notre-Dame, Reims, 1211–konec 13. stoletja
9. Giotto, Kapela Scrovegni, Padova, 1303–1305
10. Sijajni horarij vojvode Berryjskega (meseca januar in maj), 1413–1416
11. Romarska cerkev na Ptujski Gori, ok. 1398–ok. 1420
12. Poslikava oboka prezbiterja cerkve v Mirni (tip kranjskega prezbiterja), 1463–1465
13. Donatello, David, ok. 1440
14. Sandro Botticelli, Pomlad, ok. 1478
15. Jan van Eyck, Portret Arnolfinijev, 1434
16. Donato Bramante, Tempietto, Rim, po 1502
17. Michelangelo, Mojzes, 1513–1515
18. Leonardo, Zadnja večerja, 1495–1498
19. Rafael, Atenska šola, 1508–1511
20. Michelangelo, strop Sikstinske kapele, 1508–1512, in Poslednja sodba, 1536–1541
21. Tizian, Assunta, 1516–1518
22. Albrecht Dürer, Avtoportret v krznenem plašču, 1500
23. Giambologna, Merkur, 1580
24. Celjski strop, ok. 1600

Izpitna pola 2 – del B

25. Gian Lorenzo Bernini, Zamaknjenje sv. Terezije, 1647–1652
26. Caravaggio, Poklicanje sv. Mateja, 1599–1600
27. Peter Paul Rubens, Ugrabitev Levkipovih hčera, 1617–1618
28. Rembrandt, Nočna straža, 1642
29. Diego Velázquez, Las meninas, 1656
30. Andrea Pozzo, Stolnica v Ljubljani (poslikava Giulio Quaglio), 1701–1706
31. Francesco Robba, Vodnjak treh kranjskih rek, Ljubljana, 1743–1751
32. Jacques-Louis David, Prisega Horacijev, 1784
33. Eugène Delacroix, Sardanapalova smrt, 1827
34. Gustave Courbet, Pogreb v Ornansu, 1849–1850
35. Ivana Kobilca, Poletje, 1889–1890
36. Claude Monet, Impresija, vzhajajoče sonce, 1872
37. Ivan Grohar, Sejalec, 1907
38. Vincent van Gogh, Zvezdna noč, 1889
39. Auguste Rodin, Meščani Callaisa, 1884–1889
40. Walter Gropius, Bauhaus, Dessau, 1925–1926
41. Le Corbusier, Notre-Dame-du-Haut, Ronchamp, 1950–1955
42. Jože Plečnik, NUK, Ljubljana, 1936–1941
43. Pablo Picasso, Guernica, 1937
44. Marcel Duchamp, Fontana, 1917
45. Vasilij Kandinski, Kompozicija IV, 1911
46. Henry Moore, Kralj in kraljica, 1952–1953
47. Marc Rothko, Številka 8, 1952
48. Marij Pregelj, Pompejansko omizje, 1962
49. Irwin, Kapital, 1990

5 PRIMERI NALOG ZA PISNI IZPIT

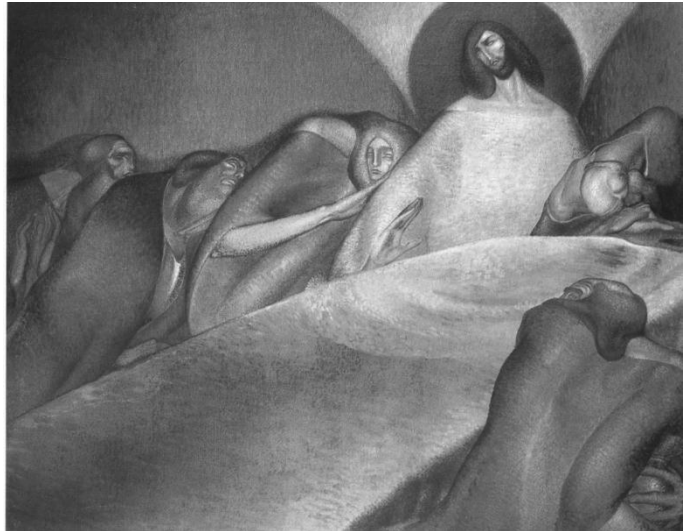
5.1 Naloga polodprtega tipa

1. Slovensko slikarstvo in kiparstvo 20. stoletja

Vse slike v izpitni poli so črno-bele. Pri nekaterih nalogah, ki zahtevajo natančnejši odgovor, je slika tudi v barvni prilogi. Številke slik v izpitni poli in barvni prilogi so navedene v nalogi.

Slika 1

Slika 2

Slika 3

Slika 4

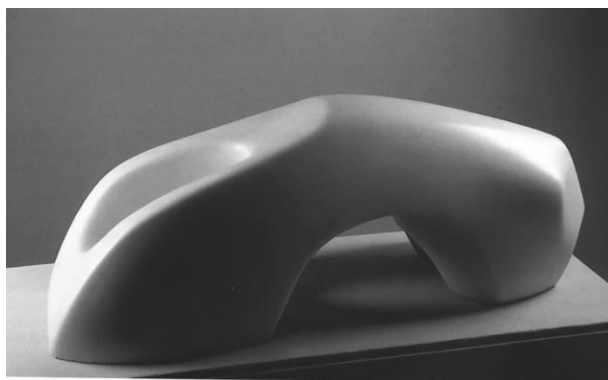
Slika 5

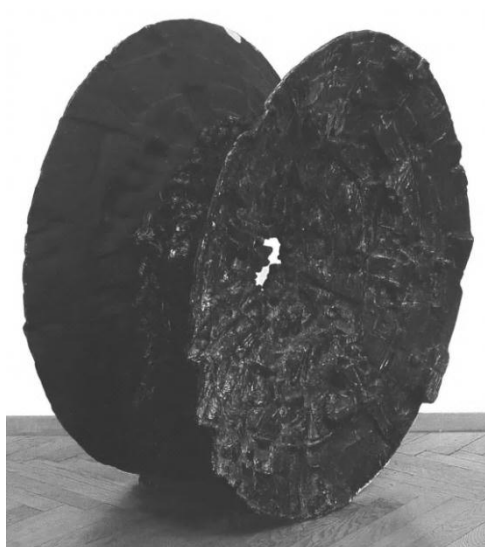
Slika 6

Slika 7

Slika 8

Slika 9

1.1. Katera umetnostna smer 20. stoletja je predstavljena s slikama 1 in 2? Navedite dve njeni značilnosti.

(3 točke)

1.2. Avantgardna gibanja v prvi polovici 20. stoletja na Slovenskem so vezana na ozek krog ustvarjalcev. Oglejte si slike 3 in 4 ter opredelite, kateri avantgardni smeri sta predstavljeni, pri vsaj eni pa dopišite tudi avtorja likovnega dela.

Slika 3: _____

Slika 4: _____

(3 točke)

1.3. V šestdesetih letih 20. stoletja so se na Slovenskem obudila avantgardna gibanja, ki jih zaradi razlikovanja od avantgard pred drugo svetovno vojno imenujemo neoavantgarda. Ob slikah 5 in 6 poimenujte osrednjo neoavantgardno skupino tega časa ter opišite dve značilnosti njenega ustvarjanja.

(3 točke)

1.4. Uveljavitev modernističnih stremeljenj je po drugi svetovni vojni v likovni umetnosti odsevala tudi v kiparstvu. Oglejte si slike 7, 8 in 9 ter navedite tri novosti v kiparskem oblikovanju tega časa.

(3 točke)

1.5. Povežite imena kiparjev z njihovimi deli, predstavljenimi na slikah 7, 8 in 9.

Drago Tršar – slika št. _____

Zdenko Kalin – slika št. _____

Jakob Savinšek – slika št. _____

(3 točke)

Rešitev in navodila za ocenjevanje

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ ekspresionizem	Za 1 pravilno rešitev 1 točka.
	2	dve od: ♦ notranje, psihično doživljanje sveta se izrazi na površini predmetov ♦ slikanje s hitrimi, dramatičnimi, ekspresivnimi potezami ♦ groba stilizacija oblik, ki izražajo močna čustva, kot odziv na grozote prve svetovne vojne ♦ neobičajne kompozicije in nenaravno preoblikovana telesa ♦ intenzivne barve	
Skupaj	3		

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ slika 3 – konstruktivizem	
	1	♦ slika 4 – nadrealizem	
	1	ena od: ♦ Avgust Černigoj (slika 3) ♦ Stane Kregar (slika 4)	
Skupaj	3		

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	♦ skupina OHO	Za 1 pravilno rešitev 1 točka.
	2	dve od: ♦ Umetniški predmet ni več nujni plod umetnikovega ustvarjalnega dela, nadomestijo ga hepeningi in performansi ali dela v naravi (landart). ♦ Meje med posameznimi vrstami umetnosti niso več čvrste, v likovno umetnost se vključujeta književnost in gledališče. ♦ Umetniki želijo prestopiti iz ateljejev in galerij v javni prostor, med ljudi, pa tudi v krajino, v naravo. ♦ Spremenijo se odnosi med umetnikom, umetniškim delom in občinstvom, ki postane bolj vključeno v umetniško delo. ♦ Umetnina ni več zgolj estetski predmet, ampak postane bolj družbeno vezana. ♦ Značilna je uporaba novih neobičajnih materialov, zemlje, kamenja, stekla, papirja, vrvi ... ♦ Zelo pomembna postane foto- in videodokumentacija, ki lahko nadomestita umetniško delo.	
Skupaj	3		

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	3	tri od: ♦ V ospredju je izrazito osebni likovni izraz, ki ga oblikuje vsak posamezen avtor. ♦ Človeška telesa so prikazana poenostavljeno, detajli so opuščeni, včasih so okrnjene tudi telesne oblike. ♦ Figure so velikokrat geometrično stilizirane ali pa imajo ekspresivno razgibano površino. ♦ Realne oblike prehajajo v abstraktne. ♦ Kiparji raziskujejo abstrakten odnos med izbočeno in vbočeno obliko, med praznino in polnostjo. ♦ Kiparji na novo razmišljajo o tradicionalnih temah, kakršen je akt, pa tudi o sodobnih figuralnih izzivih, npr. kako upodobiti razosebljenost posameznika v množici. ♦ Značilni so raznovrstni materiali in raznovrstna obdelava kiparskih površin.	Za 1 pravilno rešitev 1 točka.

Naloga	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ Drago Tršar – slika 9	
	1	♦ Zdenko Kalin – slika 7	
	1	♦ Jakob Savinšek – slika 8	
Skupaj	3		

5.2 Naloga odprtega tipa

Oglejte si likovno delo na sliki 1 in ga predstavite tako, da:

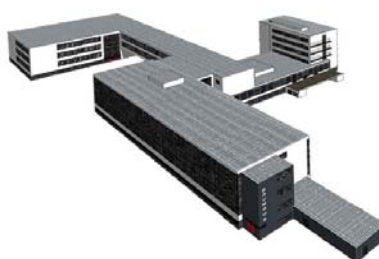
- Zapišete ime umetnika ali skupine (razen če gre za anonimnega umetnika ali anonimno skupinsko stvaritev), naslov likovnega dela (pri arhitekturnem spomeniku pa njegovo ime in kraj, kjer stavba stoji), vsaj približen čas nastanka, tehniko ali material, približno velikost in to delo slogovno opredelite. (4 točke)
 - Razčlenite oblikovne značilnosti dela (oblikovanje figur in prostora, perspektiva, kompozicija, barve, svetloba, tekstura ...; pri kiparstvu in arhitekturi še prostornina, masa, struktura ...) tudi glede na njegove materialne značilnosti in posebnosti v tehnično-obrtni izvedbi. (4 točke)
 - Razčlenite vsebinske značilnosti dela (ikonografski motiv, tema, sporočilo ...). (4 točke)
 - Navedite okoliščine nastanka umetnine, umetniške vplive in pomen za umetnost. Primerjajte delo na sliki 1 s tistim na sliki 2 glede na obliko, vplive na njegov nastanek in na mlajše arhitekta. (To vprašanje se spreminja glede na izbiro različnih temeljnih spomenikov.) (4 točke)
 - Primerjalno opredelite svoj odnos do obeh del. (4 točke)
- Skupaj 20 točk*

Odgovarjate tako, da navajate elemente naloge v zaporedju, napisanem v vprašanjih. Oblikujte smiselno povezano besedilo v tekočih stavkih. Izogibajte se splošnim opredelitvam. Dolgo naj bo najmanj eno in največ dve strani (200 do 350 besed).

Slika 1

Vir: <http://openbuildings.com/buildings/bauhaus-profile-2572#!buildings-media/3>. Pridobljeno: 9. 5. 2013.

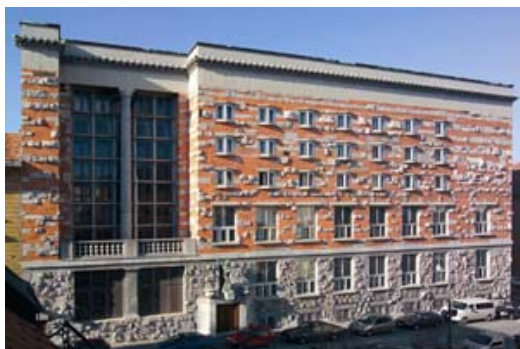
Slika 1 a

Vir: <http://www.faltplatte.de/t3/index.php?id=387&L=1>. Pridobljeno: 9. 5. 2013.

Slika 1 b

Vir: <http://followthecreativepath.blogspot.com/2011/06/tauhaus.html>. Pridobljeno: 9. 5. 2013.

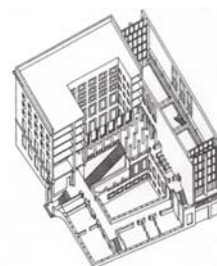
Slika 2

Vir: <http://www.skyscrapercity.com/showthread.php?t=400079&page=2>. Pridobljeno: 9. 5. 2013.

Slika 2 a

Vir: <http://www.arhivo.com/joze-plecnik&GID=2>. Pridobljeno: 9. 5. 2013.

Slika 2 b

Vir: http://www.odprtehise.slovenije.org/index.php?m_id=program&w_a_id=60. Pridobljeno: 9. 5. 2013.

Navodila za ocenjevanje

Navodila za ocenjevanje so pripravljena v skladu s poglavjem 3.2 »Tipi nalog in ocenjevanje« in z merili ocenjevanja posameznih delov izpita, ki so objavljena v poglavju 3.3.2.

Elementi ocenjevanja	Merila	Točke	Skupaj
1. podatki o likovnem delu	ime umetnika, naslov izbranega likovnega dela ali ime in kraj, kjer stavba stoji, okviren čas nastanka, tehnika ali material, približna velikost in umestitev v slogovno obdobje	za vsako pravilno navedbo 1 točka	4 točke
2. oblikovna razčlemba	navedena ni nobena od oblikovnih lastnosti likovnega dela	0 točk	4 točke
	opis motiva in navedba ter opredelitev enega ali dveh elementov oblikovne analize (barva, svetloba, perspektiva, prostornina, masa) izbranega likovnega dela, razčlemba je pomanjkljiva	1–2 točki	
	navedba večine oblikovnih elementov v povezavi s kompozicijskimi lastnostmi in strukturo, jasna opredelitev in povezava s slikovnim gradivom	3–4 točke	
3. vsebinska razčlemba	navedena ni nobena od vsebinskih lastnosti likovnega dela	0 točk	4 točke
	opis in prepoznavna ikonografskega motiva, interpretacija je pomanjkljiva in nejasna	1–2 točki	
	natančna opredelitev vsebine upodobljenega dela in njegovega sporočila; interpretacija je jasna, samostojna in smiselna	3–4 točke	
4. navedba okoliščin nastanka umetnine, umetniški vplivi in pomen za umetnost; primerjava spomenikov	naveden ni noben od zahtevanih elementov	0 točk	4 točke
	pomanjkljiva navedba okoliščin oziroma vplivov na izbrano likovno delo; razlaga in primerjava nista jasni	1–2 točki	
	celovita navedba okoliščin in smiselno povezano opredeljeni umetnostni vplivi ter jasno označen pomen dela za umetnost; interpretacija je smiselna in samostojna	3–4 točke	

5. opredelitev odnosa do likovnega dela	odnos do likovnega dela ni naveden	0 točk	4 točke
	zapis odnosa o izbranem likovnem delu	1–2 točki	
	smiselna opredelitev odnosa do izbranega likovnega dela z utemeljitvijo	3–4 točke	

Skupno število točk: 20

Primer rešitve

EO	Rešitev
1	<p>štiri od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Walter Gropius ♦ Bauhaus ♦ 1925–26 ♦ steklo, jeklo, beton ♦ stavba velikih mer ♦ Dessau, Nemčija ♦ modernizem, funkcionalizem
2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Šolsko poslopje sestavljajo trije veliki med seboj povezani stavbni bloki. Deli stavbe so premišljeno razdeljeni po dejavnostih, ki bi v njih potekale. Vsakega od njih je arhitekt oblikoval drugače. Kompozicija je izrazito asimetrična. ♦ Celoto sestavljajo: povsem stekleno trinadstropno krilo z delavnicami, s strogimi vrstami oken členjen trinadstropni blok, namenjen poklicni šoli, in petnadstropni stolpič s študentskimi sobami, ki z izstopajočimi balkoni daje kompleksu grafični poudarek. Dvonadstropni most s prostori za administracijo povezuje delavniški blok s šolskim. Enonadstropna stavba z dvorano, odrom in jedilnico povezuje delavniško krilo z dijaškim domom. ♦ V celotnem kompleksu prevladujejo svetli toni, ki ustvarjajo oster kontrast s kovinskimi okviri v temni barvi. ♦ Tehnološko je stavba najsodobnejša gradnja tistega časa: skelet je iz armiranega betona s polnilom iz opeke, stropi so v pritličju dežnikasto odprti, ravne strehe so pohodne. Gradnja ne skriva svoje konstrukcije. ♦ Z železobetonom in steklom je Gropius ustvaril novo pojmovanje stene: okenska stena ne deluje več kot stena, ampak le kot klimatska pregrada med notranjščino in zunanjščino. Oba prostora povezuje, ne ločuje. ♦ Na vogalih se steklene površine stikajo brez vmesnega nosilca. Stene nimajo več nosilne funkcije, ampak so to prevzele jeklene ali betonske mreže. ♦ Horizontalne in vertikalne linije so v ravnotežju. Stavba je utelešenje modernih idealov industrijske estetike: oblike so preproste, geometrične, prostori pa oblikovani kakor pri enostavnem sestavljanju kvadrov.
3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Če gledamo poslopje iz zraka, je podobno letalskim propelerjem, ki so jih izdelovali v bližini Dessaua. Propeler je bil novost v industrijski revoluciji in zato so ga kot motiv prevzeli številni moderni umetniki. ♦ Osnovna struktura stavbnih kril vsebinsko sledi delovanju šole. Vsaka enota ima svojo funkcijo. ♦ Stavba odseva program šole, ki je poudarjal prepletenost obrtniškega in umetniškega dela, pisarniški del pa deluje kot komandni most med enotami. ♦ Delavnice so v popolnoma zastekljenem delu, to pa zagotavlja dobre možnosti za delo. Torej oblika sledi funkciji, kar je zagovarjal funkcionalizem. ♦ Pisarniški del povezuje posamezne enote stavbe. ♦ Steklена stena več ne ločuje, ampak povezuje zunanost in notranost brez pregrad. ♦ Stene postanejo zavese, ki le varujejo notranjščino pred dežjem, mrazom in hrupom. ♦ Vsi elementi gradnje odsevajo novo industrijsko estetiko.
4	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Arhitekt stavbe Walter Gropius je bil direktor te šole za oblikovanje. Stavba je prelomnica v razvoju moderne arhitekture – uporabljeni so novi materiali (steklo, beton, jeklo) in uresničeno modernistično vodilo, da oblika sledi funkciji. Tako imenovani funkcionalizem se je kmalu zelo razširil po vsej Evropi in Severni Ameriki. ♦ Bauhaus je iznašel novo industrijsko estetiko, kar je vplivalo na industrijsko vnaprej izdelane elemente, ki so jih nato uporabili za gradnjo stavb. To je vodilo v njihovo tipiziranje.

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Bauhaus je iznašel tudi nove pedagoške načine poučevanja umetniških predmetov, ki jih take in podobne šole uporabljajo še danes. ♦ Umetniki, ki so se šolali na Bauhausu, naj bi s kakovostno oblikovanimi industrijskimi izdelki ustvarjali boljšo družbo. ♦ Industrijska proizvodnja kakovostno oblikovanih izdelkov je izdelke pocenila in tako so bili dostopnejši širšemu krogu. ♦ Med učitelji je bila vrsta pomembnih umetnikov tistega časa. Bauhaus je bil ustanovljen leta 1919 v Weimarju, a zaradi političnih zaostritev so šolo preselili v Dessau. ♦ Leta 1932 so nacisti šolo zaprli, Laszlo Moholy-Nagy pa jo je 1937 po vzoru Bauhauusa (New Bauhaus) odprl v Chicagu. ♦ Stavba Bauhauusa je z drzno uporabo stekla v obliki velikih prosojnih površin, jasno prostorsko členitvijo in funkcionalno ureditvijo celote ter domišljeno sintezo arhitekture, notranje opreme in pohištva postala paradigma modernega gibanja. ♦ Na to arhitekturo so vplivale tudi sočasne avantgarde v slikarstvu, kakršna sta ekspresionizem in kubizem. ♦ Tako kakor Gropius je tudi Plečnik modernistični arhitekt. ♦ Kakor Gropius je tudi Plečnik začel uporabljati nove materiale in serijsko predizdelane elemente. V čitalnici je na primer za ograje uporabil jeklene plinske cevi in velikanska okna. ♦ A Plečnik se je drugače od Gropiusa zgledoval tudi po antični arhitekturi (dorski in jonski stebri, opečnata in kamnita gradnja) in ni tako korenito prekinil s tradicijo kakor Gropius. ♦ Velik vpliv na Plečnika je imela še dunajska secesijska (Wagner) in historicistična arhitektura (Semper). ♦ Poleg industrijsko izdelanih elementov je Plečnik dajal poudarek vrhunskim rokodelsko izdelanim detajlom, kakršni so inkrustirana vrata, kovane ograje in kljuke. ♦ Oba arhitekta sta imela močan vpliv na mlajše arhitekta: Gropius na predstavnike mednarodnega sloga, Plečnik pa na slovenske arhitekta, ki so se učili pri njem. Zaradi velikega poudarka na obliki in detajlih NUK-a ne moremo imenovati funkcionalistična arhitektura tako kakor Gropiusov Bauhaus.
5	♦ Tu kandidat primerjalno opredeli svoj osebni odnos do likovnih del iz naloge z utemeljitvijo.

6 UMETNOSTNOZGODOVINSKI PRAKTIKUM

Notranji del izpita omogoča izbiro različnih oblik umetnostnozgodovinskega praktikuma oziroma kandidatovega neposrednega stika z umetniškim delom in umetnikovim ustvarjalnim procesom.

Umetnostnozgodovinski praktikum predvideva srečanje z umetnostnimi spomeniki in umetnostnimi celotami na terenu (v odprtem okolju ali v galerijah/muzejih) in obisku vodilnih razstav ter v umetniških ateljejih.

Umetnostnozgodovinski praktikum kandidati opravijo pod učiteljevim vodstvom v okviru pouka.

Raziskovalna naloga lahko nadomesti umetnostnozgodovinski praktikum v skladu s pravili o priznavanju raziskovalnih nalog, ki jih je sprejela DK SM.

6.1 Namen

Umetnostnozgodovinski praktikum:

- izpopolnjuje in dopolnjuje znanje, pridobljeno pri pouku;
- omogoča, da kandidat izrazi svoje dodatno znanje in spoznanja, pridobljena pri raziskovalnem delu;
- kandidatu omogoča izražanje čustvenega in večplastnega odnosa do umetniškega dela.

6.2 Vsebina

Vse oblike umetnostnozgodovinskega praktikuma pripravi učitelj, kandidati pa pri tem dejavno sodelujejo. Tema ogledov mora biti povezana z izpitnimi vsebinami iz kataloga, predvsem z območja Slovenije.

Učitelj oceni dejavnost kandidatov pri:

- pripravah na umetnostnozgodovinski praktikum (zbiranje gradiva, priprava referata),
- predstavitvi na terenu (poročilo, referat, terensko delo),
- poročilu o poteku umetnostnozgodovinskega praktikuma, iz katerega je razvidno, da je kandidat v celoti spremljal dogajanje.

6.3 Priporočila za pisanje poročil

Poročilo zajema pripravo (viri, sekundarno gradivo itd.), besedilo predstavitve in zaključno vrednotenje umetnostnozgodovinskega praktikuma na izbrano temo. Poročilo je treba oddati v celotnem obsegu 5 do 7 strani brez prilog (oziroma 9 000–13 000 znakov besedila s presledki).

7 KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Z Zakonom o maturi in na njegovi podlagi sprejetimi podzakonskimi akti je določeno, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.⁴

Možne so te prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih izpitnih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja (tudi odmorov; mogočih je več krajših odmorov) in prekinitev izpita splošne mature po potrebi;
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, zapis besedila na zgoščenki, zvočni zapis besedila na zgoščenki ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga mize ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (računalnik, Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec, pisar, tolmač v slovenski znakovni jezik, pomočnik za slepe in slabovidne);
8. uporaba računalnika za branje in/ali pisanje;
9. prirejen ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v slovenski znakovni jezik);
10. prilagojeno ocenjevanje (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo; pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

⁴ Besedilo velja za vse predmete splošne mature in se smiselno uporablja pri posameznem izpitu splošne mature.

8 LITERATURA

Učbeniki in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje, so zbrani v Katalogu učbenikov za srednjo šolo in objavljeni na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.